

ZAŁĄCZNIK NR 1

DO UCHWAŁY NR XXXVII/126/2021

RADY POWIATU KIELECKIEGO

Z DNIA 30 GRUDNIA 2021R.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KIELECKIEGO NA LATA 2021-2024

1 Spis treści

1.SPIS TREŚCI	2
2.WSTĘP	5
3.PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	5
4.UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	6
5.UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	13
5.1.Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	13
5.2.Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	14
6.UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	17
6.1.Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu	17
6.1.1.Charakterystyka ogólna powiatu kieleckiego.....	17
6.1.2.Zarys historii obszaru powiatu.....	23
6.1.3.Krajobraz kulturowy	24
6.1.4.Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	44
6.1.4.1.Obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego.....	44
6.1.4.2.Pomniki historii.....	49
6.1.4.3.Zabytki ruchome.....	50
6.1.4.4.Zabytki archeologiczne.....	56
6.1.5.Dziedzictwo niematerialne.....	57
6.1.6.Zabytki w zbiorach muzealnych.....	57
7.OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.....	64
8.ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.....	65
8.1.Priorytety i kierunki działań powiatowego programu opieki.....	66
8.2.Działania powiatowego programu opieki nad zabytkami.....	66
9.INSTRUMENTARIUM REALIZACJI POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	71

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

10.ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	71
11.ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	72
11.1.Dotacje.....	72
12.REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ POWIAT ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	74
SPIS TABEL.....	75
SPIS RYSUNKÓW	75
SPIS FOTOGRAFII	75
LITERATURA.....	77
ZAŁĄCZNIK NR I – WYKAZ ZABYTKÓW UJĘTYCH W REJESTRZE ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO.....	78

Fotografia 1. Widok z „lotu ptaka” na obszar powiatu kieleckiego.

Zamawiający:

Starostwo Powiatowe w Kielcach

ul. Wrzosowa 44,

25-211 Kielce

Wykonawca: Zespół EKO-GEO GLOB

ul. Klonowa 30,

43.250 włowice

2 Wstęp

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami jako dokument o charakterze strategicznym stanowi podstawę dla określenia – w perspektywie czterech lat – zasadniczych kierunków działań i zadań mających na celu zachowanie lokalnego środowiska kulturowego, a także w miarę możliwości poprawy jego stanu. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych przedsięwzięć dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Realizacja założeń Programu przyczyni się do współpracy między samorządem powiatowym, samorządami gminnymi, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Współpraca ta, prowadzona dotychczas oraz rozwijana w kolejnych latach, powinna przynieść lokalnej społeczności wymierne korzyści – zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

Program ma na celu wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych.

Główną ideą Programu jest wyznaczenie kierunków działań pozwalających osiągnąć odczuwalną i akceptowaną społecznie poprawę w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie powiatu kieleckiego. Niezwykle ważnym jest, aby działania czynione w tych kierunkach były wykonywane przy czynnym i świadomym współudziale społeczności lokalnej. Obowiązkiem samorządu powiatu kieleckiego jest z kolei podnoszenie świadomości społecznej w zakresie opieki nad zabytkami oraz efektywne usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki, jak również tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Proces sporządzania *Programu Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024* to prace związane z przygotowaniem materiałów wyjściowych, wyznaczeniem celów oraz formułowaniem projektów realizacyjnych.

3 Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami są przepisy wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.). Zapis w ustawie mówi jasno, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest potem ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu i gminy (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4 Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawę prawną sporządzenia powiatowego programu opieki nad zabytkami stanowią trzy poniższe ustawy:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa narodowego w Polsce (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1), wskazuje, że ochrona środowiska (w tym zabytków) jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela (art. 86).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli.

Ustawa określa obowiązki Starosty odnoszące się do kwestii dotyczącej zabytków na terenie powiatu.

Art. 12 - starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

Art. 50 ust. 3 – w przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. W przypadku, gdy nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczony przez starostę na rzecz

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Art. 71 ust. 1 i ust 2 - zakładają sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku przez osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Art. 81 - określa możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane zgodnie z art. 77 może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności,
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru,
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Łączna kwota dotacji udzielonych przez organ stanowiący powiatu nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Art. 103 - określa wyłączne kompetencje starosty w zakresie powoływania społecznych opiekunów zabytków. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora starosta ustanawia społecznych opiekunów zabytków lub cofa takie ustanowienie. Równocześnie starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków. Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, natomiast osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna.

Społeczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach.

Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. 2020 poz. 920, ze zm.)

W ustawie zostały określone zadania publiczne powiatu o charakterze ponadgminnym. Art. 4 ust. 1, punkt 7 nakłada na powiat zadania w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Dodatkowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawierają m.in.:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2021 poz. 741, ze zm.)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1333, ze zm.)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1219, ze zm.)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk, strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1098, ze zm.)

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wdaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1990, ze zm.)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. 2020 poz. 194, ze zm.)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1057, ze zm.)

Ustawa informuje, że jednostki samorządu terytorialnego mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zawierają:

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz.U. 2020 poz. 902, ze zm.)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1479, ze zm.)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz.U. 2020 poz. 164, ze zm.)

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Inne akty wykonawcze (przedstawione chronologicznie):

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 roku Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 roku Nr 102, poz. 1066),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 1901),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku Nr 212. poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wywozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 roku Nr 50, poz.256).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 roku Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021 poz. 56),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2021 poz. 81).

Dotacje

Zgodnie z art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.), w przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. W przypadku, gdy nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, zabytek nieruchomy może, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków być: przejęty przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, w drodze decyzji, na własność Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na cele kultury, oświaty lub turystyki, za odszkodowaniem odpowiadającym wartości rynkowej tego zabytku. Ustawodawca w art. 81 dopuszcza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

W latach 2017-2020 działania związane z renowacją zabytków na terenie powiatu kieleckiego były realizowane przy wsparciu dotacji zewnętrznych, w głównej mierze pozyskanych od Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ale także m.in. ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Beneficjentami środków finansowych były głównie parafie z terenu powiatu, a środki finansowe przeznaczone były głównie na działania związane z modernizacją elewacji zewnętrznych kościołów jak i renowacji elementów ich wyposażenia:

- w roku 2017 przyznanych zostało 14 dotacji,
- w roku 2018 przyznanych zostało 16 dotacji,
- w roku 2019 przyznanych zostało 6 dotacji,
- w roku 2020 przyznanych zostało 20 dotacji.

Formy prawne ochrony zabytków

Zgodnie zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2021 poz. 710 z późn. zm.) formami ochrony zabytków są m.in.:

- wpis do rejestru zabytków
- uznanie za pomnik historii
- utworzenie parku kulturowego
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa

Wpis do rejestru zabytków

Rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis, w świetle obowiązującej ustawy, może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek. Takich wniosków nie mogą składać użytkownicy zabytku oraz organy powiatu i gminy. Wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Dla sprawowania skutecznej ochrony zabytków nieruchomych, szczególnie wpisanych do rejestru, wojewódzki konserwator zabytków ma w związku z tym możliwość podejmowania działań ochronnych także w stosunku do terenów położonych wokół zabytków. W stosunku do obiektów objętych prawomocną decyzją o wpisie do rejestru zabytków zachodzi obowiązek uzyskiwania pozwoleń wojewódzkiego konserwatora zabytków na wszelkie prace, które mają wpływ na stan, postać lub sposób wykorzystywania zabytku. Pozwolenia te nie zwalniają właściciela obiektu od obowiązku uzyskania innych pozwoleń wymaganych prawem, ale brak pozwolenia konserwatorskiego czyni inne uzgodnienia nieskutecznymi.

Zabytki nieruchome, rejestrowe, powinny być oznaczone wzorem znaku informacyjnego, który przedstawiony jest poniżej. Za jego umieszczenie odpowiedzialny jest starosta danego powiatu. Wzór znaku został ustanowiony w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r.

Rysunek 1. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków [3].

Pomnik historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu. Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne.

Rysunek 2. Logo pomnika historii [4].

Wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa

Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Park kulturowy

Utworzenie parku kulturowego zależy od inicjatywy i decyzji rady gminy. Rada gminy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy. Na obszarze parku kulturowego mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia, dotyczące w szczególności prowadzenia robót budowlanych oraz działalności handlowej, usługowej, przemysłowej i rolniczej, zmiany sposobu użytkowania zabytków nieruchomych, składowania bądź magazynowania odpadów oraz umieszczania tablic, napisów i ogłoszeń reklamowych.

5 Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024, jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach poniżej:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 (Uchwała nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (MP 2019, poz. 808))

Głównym celem programu jest „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”. W programie wskazano cele szczegółowe oraz kierunki działań, które przyczynią się do ochrony dziedzictwa kulturowego kraju na poziomie lokalnym i centralnym. W dokumencie poruszono także kwestie związane z budową świadomości społecznej wartości zabytków na terenie kraju.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.)

Znaczenie dokumentu w kontekście programu opieki nad zabytkami jest ważne, gdyż jednym z ustawowych celów programów opieki nad zabytkami jest włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Koncepcja kładzie nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Dokument formułuje również zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa. Uwzględnia także problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym;
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r.)

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Głównym celem SRKS jest zatem wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule SRKS: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

5.2 Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024 wykazuje spójność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego został przyjęty uchwałą XLVII/833/14 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 22 września 2014 r. Pierwszy Plan zagospodarowania przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą nr XXIX/399/02 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 26.04.2002 r.

W Planie określono cele warunkujące i priorytety regionalnej polityki przestrzennej, także w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego.

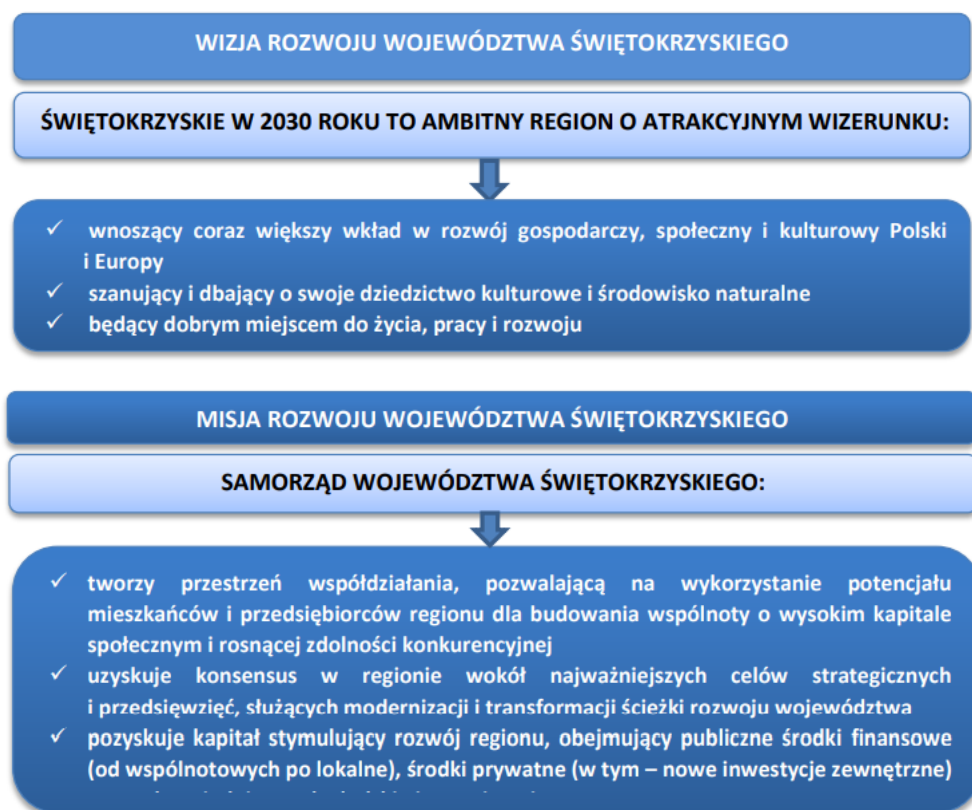
Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Jako główne zadanie samorządu województwa w zakresie zagospodarowania przestrzeni kulturowej wskazano skuteczniejszą ochronę i rewaloryzację zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne ich zagospodarowanie m.in. z myślą o wykorzystaniu tych zasobów jako elementu promocji i czynnika rozwoju gospodarczego, a także zapewnieniu trwałych źródeł dofinansowywania prac rewaloryzacyjnych z dochodów budżetowych i pozabudżetowych np. z turystyki.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

W dniu 29 marca 2021 roku Sejmik Województwa Świętokrzyskiego podjął Uchwałę Nr XXX/406/21 w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. To najważniejszy i podstawowy dokument samorządu województwa określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu, stanowiący punkt wyjścia do przygotowania pozostałych regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych.

Wyznaczona do 2030 roku wizja oraz misja została przedstawiona na poniższych rysunkach.

W strategii wyznaczono 3 cele strategiczne:

- CEL STRATEGICZNY 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE
- CEL STRATEGICZNY 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION
- CEL STRATEGICZNY 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI
- CEL STRATEGICZNY 4. HORYZONTALNY SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM

W ramach celu strategicznego 3 wyznaczono:

Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Kluczowe kierunki działań:

- 3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców
- 3.1.2. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie
- 3.1.3. Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji
- 3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego
- 3.1.5. Poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców.

W ramach celu strategicznego 4 wyznaczono:

Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego

Kluczowe kierunki działań:

- 4.2.1. Promocja regionu jako miejsca atrakcyjnego do życia
- 4.2.2. Promocja gospodarcza i turystyczna regionu

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013-2016 (z kontynuacją na lata kolejne)

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013-2016 jest opracowaniem strategicznym, wieloletnim, który w sposób kompleksowy określa cele i działania władz województwa w zakresie opieki nad zabytkami. Najważniejszym działaniem jest ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego województwa świętokrzyskiego w celu zachowania go dla następnych pokoleń oraz budowania na jego bazie tendencji służących rozwojowi regionu, a także integracja społeczności lokalnych przy pomocy poszerzenia wiedzy o zasobach dóbr kultury i potrzebie ich ochrony.

W programie tym wyznaczono cel generalny jakim jest ochrona i zachowanie materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego. Cele szczegółowe:

1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego.

Kierunki działań:

- 1.1. Rozpoznanie i dokumentacja zasobów zabytkowych.
- 1.2. Ochrona zabytków ruchomych.
- 1.3. Ochrona zabytków nieruchomych.
- 1.4. Ochrona zabytków archeologicznych.
- 1.5. Ochrona zabytków układów architektonicznych.
- 1.6. Stworzenie warunków do powstania i rozwoju parków kulturowych oraz ochrona krajobrazu kulturowego.

2. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego.

Kierunki działań:

- 2.1. Poprawa dostępu do zasobów dziedzictwa.
- 2.2. Promocja zasobów dziedzictwa kulturowego.
- 2.3. Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionalnym.

3. Tworzenie warunków do wzmocnienia tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej.

Kierunki działań:

3.1. Kultuwanie tradycji w oparciu o zasobach dziedzictwa kulturowego.

3.2. Popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

6 Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

6.1 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu

6.2 Charakterystyka ogólna powiatu kieleckiego

Powiat Kielecki położony jest w centralnej części województwa świętokrzyskiego. Sąsiaduje z miastem Kielce oraz dziesięcioma (10) powiatami spośród trzynastu (13) powiatów województwa świętokrzyskiego: koneckim, skarżyskim, starachowickim, ostrowieckim, opatowskim, staszowskim, buskim, pińczowskim, jędrzejowskim i włoszczowskim.

Umieszczenie powiatu kieleckiego na tle innych powiatów województwa świętokrzyskiego, przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 1. Umieszczenie powiatu kieleckiego na mapie województwa świętokrzyskiego [2] (oznaczony kolorem niebieskim).

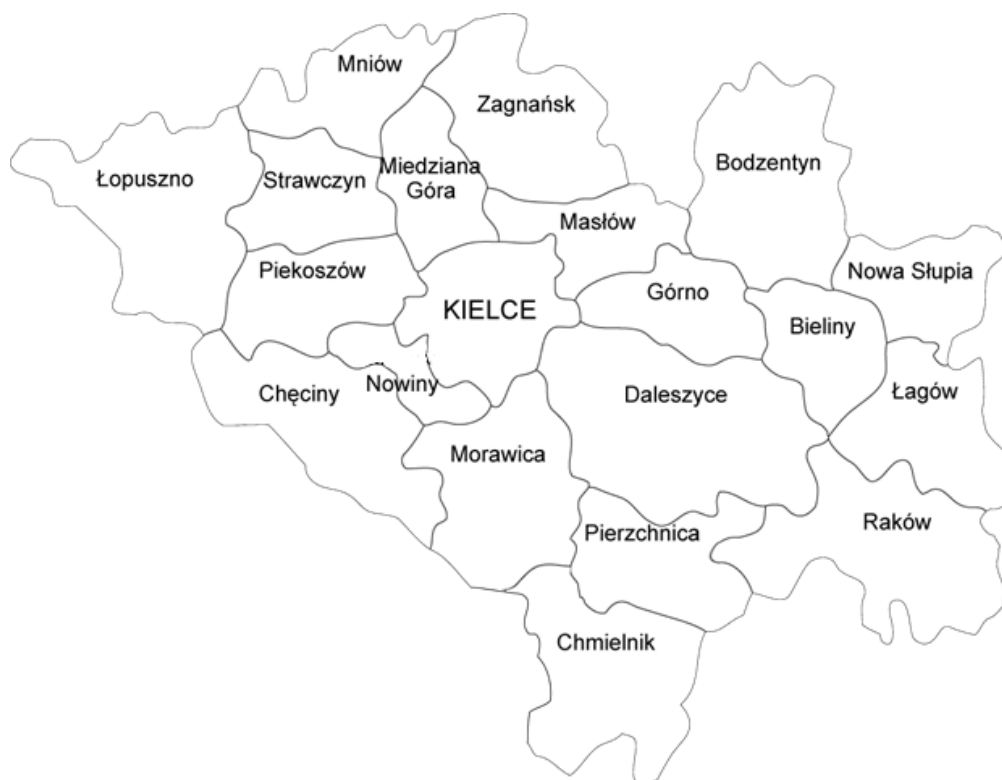
Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Powiat zajmuje obszar 2 246 km², co stanowi 19,18% obszaru województwa świętokrzyskiego oraz 0,72% powierzchni kraju. Powiat należy do największego powiatu na terenie województwa świętokrzyskiego oraz jednego z największych powiatów na terenie kraju.

W skład powiatu kieleckiego wchodzi 19 gmin, w tym:

- 8 gmin miejsko – wiejskich: Bodzentyn, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Morawica, Nowa Słupia, Pierzchnica i Łagów,
- 11 gmin wiejskich: Bieliny, Górno, Łopuszno, Masłów, Miedziana Góra, Mniów, Piekoszów, Raków, Nowiny, Strawczyn i Zagnańsk.

Rozmieszczenie przestrzenne gmin na terenie powiatu kieleckiego przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 2. Gminy na terenie powiatu kieleckiego [2].

Środowisko przyrodnicze oraz prawne formy ochrony przyrody

Powiat kielecki charakteryzuje się dużą różnorodnością i bogactwem form ukształtowania powierzchni terenu, budowy geologicznej, flory i fauny, a także dużą zasobnością licznych złóż i surowców mineralnych.

Do jednych z największych bogactw naturalnych obecnego obszaru powiatu kieleckiego należą surowce skalne, pośród których najważniejsze miejsce w gospodarce regionu zajmują wapienie.

Północno-zachodnim obrzeżem powiatu kieleckiego biegnie pasmo najstarszych gór w Europie z najwyższym na północ od Tatr wzniesieniem w Polsce – Łysicą wysoką na 614 metrów n.p.m.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Formami ochrony przyrody na terenie Powiatu Kieleckiego są: park narodowy (1), parki krajobrazowe (7), obszary chronionego krajobrazu (12), rezerваты przyrody (29), obszary Natura 2000 (20, w tym 1 Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Nidy), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (5), użytki ekologiczne (16), stanowiska dokumentacyjne (3) oraz ponad 100 pomników przyrody, które tworzą tzw. system obszarów i obiektów prawnie chronionych.

Parki narodowe w granicach powiatu:

- Świętokrzyski Park Narodowy,

Parki Krajobrazowe w granicach powiatu:

- Szaniecki Park Krajobrazowy,
- Jeleniowski Park Krajobrazowy,
- Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy,
- Sieradowicki Park Krajobrazowy,
- Cisowsko-Orłowski Park Krajobrazowy,
- Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy,
- Przedborski Park Krajobrazowy,

Obszary Chronionego Krajobrazu w granicach powiatu:

- Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Sieradowicki Obszar Chronionego-Krajobrazu,
- Cisowsko-Orłowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Jeleniowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Świętokrzyski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Rezerваты przyrody w granicach powiatu: Radomice, Barania Góra, Góra Zelejowa, Góra Miedzianka, Zamczysko, Białe Ługi, Sufraganiec, Jaskinia Raj, Cisów im. prof. Zygmunta Czubińskiego, Oleszno, Milechowy, Kamień Michniowski, Wykus, Góra Rzepka, Góra Dobrzeszowska, Barcza, Kręgi Kamienne, Wąwóz w skałach, Góra Sieradowska, Moczydło, Słupiec, Chelosiowa Jama, Góra Jeleniowska, Góra Żakowa, Wolica, Perzowa Góra, Górna Krasna, Ewelinów, Zachełmie.

Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe w granicach powiatu:

- "Ostra Górka" (teren Nadleśnictwa Daleszyce, gmina Daleszyce),
- "Dolina Łagowicy" (obejmuje wschodni odcinek zbocza doliny rzeki Łagowicy, gmina Łagów),

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- teren z jaskinią zwaną "Jaskinią Zbójcejką" (na wschodnim zboczu Wąwozu "Dule", gmina Łagów),
- zespół parkowy drzew (teren Nadleśnictwo Suchedniów, gmina Bodzentyn),
- "Grodowy Stok" (u podnóża Góry Grodowej, w gminie Miedziana Góra).

Turystyka

Przez teren powiatu przebiegają liczne szlaki turystyczne piesze:

- Główny szlak świętokrzyski czerwony, 92 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Gołoszyce – Góra Truskolaska – Góra Wesolówka – przełęcz Karczmarka – Góra Szczytniak – Przełęcz Jeleniowska – Góra Jeleniowska – Paprocice – Kobyła Góra – Trzcianka – Łysa Góra (Święty Krzyż) – Przełęcz Hucka – Podlesie – Kakonin – kapliczka św. Mikołaja – Łysica – Święta Katarzyna – góra Wymyślona – góra Radostowa – Ameliówka – góra Dąbrówka – góra Klonówka „Wielki Kamień” – góra Klonówka – Masłów Stara Wieś – Biała Góra – Dąbrowa – Dąbrowa Łąki – góra Krzemionka – Tumlin – góra Grodowa – Tumlin Podgrodzie – góra Wykień – góra Kamień – Miedziana Góra – Porzecze – góra Barania – Widoma – góra Siniewska – góra Perzowa – Kuźniacka Góra – Kuźniaki,
- Szlak czerwony Chęciny – Kielce, 20,5 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Chęciny – Góra Zelejowa – Zelejowa – Czerwona Góra – jaskinia Raj – Zgórskie Góry – Zalesie – Kielce Białogon – Góra Brusznia – Góra Karczówka – Kielce,
- Szlak niebieski Chęciny – Łagów, 69 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Chęciny, rynek, MPK – jaskinia „Piekło” (5,00) – pomnik w Szewcach (11,5) – Zgórskie Góry, [skrzyżowanie ze szlakiem czerwonym Chęciny – Kielce] (14,0) – Słowik (16,00) PKP, , MPK – Góra Biesak (19,5) – Góra Pierścienica (21,5) [początek szlaku czarnego do ul. Szczepaniaka] – Kielce ul. Ściegiennego (23,7) MPK – Kielce ul. Tarnowska (24,4) MPK – Góra Telegraf (25,6) – Kielce, Bukówka MPK (26,9) – Mójcza MPK (29,5) – Góra Zalasna (30,5) – Góra Otroc (34,5) – Niestachów MPK (36,00) – Góra Sikorza (37,5) – Brzechów (39,00) – Daleszyce (42,00), MPK – Niwy (44,00) – Góra Września (47,5) – Góra Stołowa (49,00) – Góra Włochy (51,5) – Widelki (54,00) [początek szlaku żółtego do Rakowa] – Góra Zamczysko (56,5) – Góra Kielki (60,5) – Sędek (63,00) – Bielowa (65,00) – Łagów (69) [początek szlaku zielonego do Nowej Słupii],
- Szlak niebieski Wąchock – Cedzyna, 45,5 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Wąchock – Rataje – Polana Langiewiczza – Wykus – Sieradowice – Bodzentyn – Góra Miejska – Święta Katarzyna – Krajno Zagórze – Ciekoty – Ameliówka – Mąchocice – Cedzyna,
- Szlak niebieski Wał Małacentowski – Kapliczka świętego Mikołaja, 16 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Wał Małacentowski [skrzyżowanie ze szlakiem zielonym Łagów – Nowa Słupia] – Lechówek (2,5) – Duża Skąta (5,00) – Bieliny (10,00) – Podlesie, [połączenie ze szlakiem czerwonym Kuźniaki – Gołoszyce] (12,00) – Kakonin (14,00) – kapliczka św. Mikołaja (16,00),
- Szlak niebieski Jędrzejów – Jedlnica, 45,5 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Jędrzejów, Plac Kościuszki (obok Muzeum im. Przytkowskich) – Archiopactwo Cystersów (2,2) – rezerwat przyrody „Gaj” (4,8) – Chorzewa (8,2) – Mniszek, wiata (13,8) – Złotniki, kościół (18,3) – Żarczyce Duże, pomnik (24,5) – Małogoszcz (32,0) – góra Czubatka (39,5) – Bolmin, kościół (44,5) – Jedlnica, przystanek (45,5),
- Szlak niebieski Tarłów – Święty Krzyż, 95 km (PTTK Oddział Ostrowiec Świętokrzyski) Tarłów, rynek, przystanek – Wólka Pętkowska, węzeł szlaków (9,3) – Bałtów, młyn (15,00) – Bałtów, pałac (17,00) –

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Krzemionki (27,2) – Sudów, węzeł szlaków (32,2) – Dębowa Wola (35,5) – Janik, pomnik (49,0) – Kunów, PKP (53,00) – Nietulisko Małe (59,00) – Doły Biskupie, Witulin (62,00) – Wióry, zapora (64,3) – Kałków, sanktuarium (67,8) – Pawłów, przystanek (74,00) – Pokrzywnica (79,00) – Włochy (81,00) – Grzegorzowice, dwór (84,5) Stara Słupia (87,5) – Nowa Słupia, rynek (91,5) – Łysa Góra (Święty Krzyż) (95,00),

- Szlak zielony Starachowice – Łączna, 36 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Starachowice PKP, – Bronkowice (11) – Radkowice (12) – Tarczek (15) – Bodzentyn (20) – Psary Stara Wieś (23) – Bukowa Góra, [początek szlaku żółtego] (29) – Łączna PKP (36).
- Szlak zielony Bliżyn – Zagnańsk, 26 km Bliżyn PKP – pomnik przyrody „Piekło Dalejowskie” (3,7) – pomnik przyrody „Brama Piekielna” (5) – rezerwat „Dalejów”, [połączenie ze szlakiem czarnym] (7,5) – Świnia Góra (12) – Janaszów, MPK (21,5) – Dąb „Bartek” MPK (22,5) – Zagnańsk PKP (24,5),
- Szlak zielony Łągów – Nowa Słupia, 15 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Łągów – Płucki (2,5) – Wał Małacentowski, [połączenie ze szlakiem niebieskim] (7) – Kobyła Góra, [skrzyżowanie ze szlakiem czerwonym] (11) – Wólka Milanowska (13) – Nowa Słupia (15),
- Szlak żółty Wierna Rzeka – Chęciny, 20 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Wierna Rzeka PKP – Ruda Zajączkowska (1) – Zajączków (2,5) – Góra Miedzianka (4,5) – Miedzianka (5) – Grząby Bolmińskie (9) – Jedlnica (12) – Grzywy Korzeczkowskie (15) – Korzecko (17) – Góra Zamkowa (19,5) – Chęciny MPK (20),
- Szlak żółty Barcza – Bukowa Góra, 11 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Barcza – Góra Barcza (3,5) – Klonów (8,5) – Góra Bukowa, [połączenie ze szlakiem zielonym] (11),
- Szlak czarny Nowa Słupia – Szczytniak, 16 km (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) Nowa Słupia – Góra Chełmowa (3,5) – Pokrzywianka Górna (5) – Grzegorzowice (8,5) – Wałsnów (10) – Kunin (11,5) – Skoszyn (12) – Szczytniak, [połączenie z czerwonym, głównym szlakiem świętokrzyskim] (16),
- Szlak czarny Piekoszów – Zgórskie Góry (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) połączenie ze szlakiem niebieskim, 7 km,
- Szlak czarny Oblęgorek – Oblęgorek Muzeum – Barania Góra (PTTK Oddział Świętokrzyski w Kielcach) połączenie z czerwonym, głównym szlakiem świętokrzyskim, 2,5 km.

Dodatkowo zlokalizowane są także szlaki rowerowe, do których należy m.in.:

- Ścieżka rowerowa kolor zielony (gmina Nowiny) Zawada (pętla autobusowa) – Gałęzice – wieś Zelejowa – kamieniołom Szewce, 7,7 km,
- Szlak rowerowy zielony (gmina Masłów) Ciekoty „Żeromszczyzna” – Wilków (2,7) – Święta Katarzyna (5,8),
- Szlak rowerowy żółty wokół Pasma Masłowskiego (gmina Masłów) Ciekoty „Żeromszczyzna” – Masłów Oboźna Droga – wieś Klonówka – góra Dąbrówka – Ameliówka – przełom Lubrzanki – Ciekoty „Żeromszczyzna” (12 km).

Do powiatowych szlaków rowerowych zaliczyć można:

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- Trasa o długości 50,2 km: Mniów - Serbinów - Rogowice - Długojów - Samsonów - Piechotne - Jasiów - Zagnańsk - Bartków - Samsonów - Kołomań - Umer - Ćmińsk Świątełek - Ćmińsk - Bobrza - Porzecze - Oblęgorek - Oblęgór Widoma - Malmurzyn - Piaski – Mniów,
- Trasa o długości 58,6 km: Ujny - Pierzchnica - Osiny - Drugnia - Lubania - Chmielnik - Suchowola - Maleszowa - Piotrkowice - Lisów Wygwizdów - Lisów - Zaborze - Radomice - Komórki - Szczecno – Ujny,
- Trasa o długości 56,4 km: Szczukowice - Jaworznia - Szewce - Jaskinia Raj - Czerwona Górna - Zelejowa - Chęciny - Korzecko - Jedlnica - Bolmin - Milechowy - Zajączków - Miedzianka - Skąta - Gałęzice - Zawada - Łaziska - Piekoszków - Podzamcze Piekoszowskie – Szczukowice,
- Trasa o długości 71 km: Wola Skolankowska - Nowa Zbelutka - Melonek - Duraczów - Nowy Staw - Piotród - Jeleniów - Nowa Słupia - Wólka Milanowska - Trzcianki - Bartoszowiny - Huta Stara - Podłysica - Kakonin - Porąbki - Krajno Drugie - Święta Katarzyna - Ciekoty - Brzezinki - Dolina Marczakowa - Masłów Drugi - Dąbrowa Łąki (granica miasta Kielce),
- Trasa o długości 44 km: Raków - Jamno - Lipiny - Rembów - Bardo - Sędek - Widelki - Łukawa - Korzenno - Drogowle – Raków.

Przez teren powiatu kieleckiego przebiega także odcinek Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo, który biegnie przez pięć województw wschodniej Polski (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie) i liczy łącznie ponad 2 000 km specjalnie wytyczonej trasy. Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo jest najdłuższym, spójnie oznakowanym szlakiem rowerowym w Polsce.

Atrakcje turystyczne na terenie powiatu kieleckiego

Do najczęściej odwiedzanych obiektów i atrakcji turystycznych na terenie powiatu kieleckiego zaliczono:

- Park Rozrywki i Miniatur Sabat Krajno,
- Szlaki turystyczne Świętokrzyskiego Parku Narodowego,
- Klasztor na Świętym Krzyżu,
- Zamek Królewski w Chęcinach,
- Ruiny Zamku w Bodzentynie,
- Park Etnograficzny w Tokarni,
- Świętokrzyska Polana w Chrustach,
- Taras widokowy na Gołoborzu,
- Jaskinia Raj,
- Osada Średniowieczna Huta Szklana pod Św. Krzyżem,
- Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku,
- Centrum Edukacji i Kultury "Szkłany Dom" w Ciekotach,
- Centrum Kulturowo - Archeologiczne w Nowej Słupi.

6.3 Zarys historii obszaru powiatu

Początki osadnictwa na terenie obecnych ziem powiatu sięgają II w. p.n.e. i są związane z rozwijającym się hutnictwem żelaza. Jest to okres trwania kultury przeworskiej – jej ludność zaczęła zasiedlać Góry Świętokrzyskie w połowie II w. p.n.e.

Najbardziej dynamiczny rozwój osadnictwa, związany przypuszczalnie ze wzrostem produkcji żelaza, przypada na przełom I/II w. n.e., a szczególnie na drugą połowę II w. n.e. i początek III w. n.e.

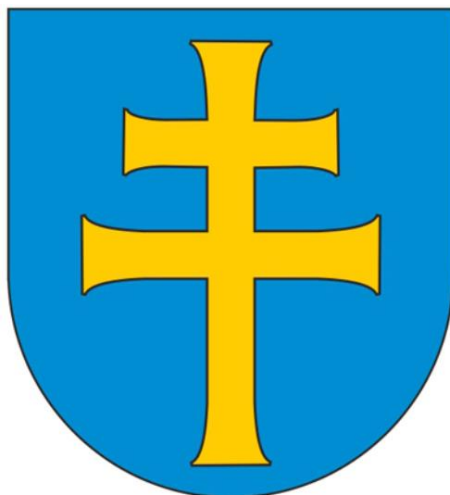
Między IX a XI w. n.e. na obszarze obecnych ziem powiatu kieleckiego powstał ważny ośrodek kultu pogańskiego, którego funkcjonowanie nie zostało przerwane po przyjęciu przez władców Polan chrześcijaństwa. Wiąże się z nim ślady wczesnośredniowiecznego osadnictwa. Na Łysej Górze znajdują się szczątki wałów kultowych, w najstarszej partii datowane na VIII-IX w. Szczyt góry okalał krąg kamienny w kształcie wydłużonej elipsy o łącznej długości około 3 km. Najwyższa aktywność zgromadzeń kultowych w tym miejscu przypadała na XI i XII w.

Dzieje ziem powiatu w kolejnych stuleciach należały do bardzo burzliwych, związane m.in. z działaniami wojennymi w czasie II wojny światowej. W obecnym kształcie powiat kielecki został utworzony w ramach reformy administracyjnej w 1999 roku.

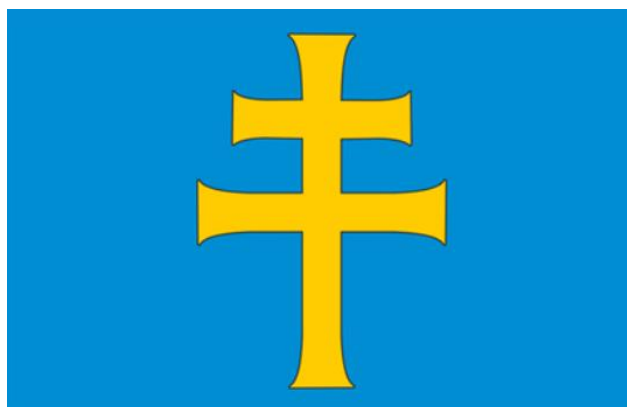
Herb i flaga powiatu

Herb powiatu kieleckiego - został stworzony według wspólnej koncepcji heraldycznej dla wszystkich powiatów województwa. Nawiązuje on do tradycji regionu, jest godłem benedyktynów łysogórskich, czyli podwójnym złotym krzyżem patriarchalnym pochodzącym z Bizancjum, nazywanym też karawaką, w polu błękitnym. Stanowi symbol Krzyża Świętego i Klasztoru na Łysej Górze, w którym znajdują się jego relikwie.

Flaga powiatu kieleckiego - jest kolorystycznym odwzorowaniem barw występujących w herbie jak i samego herbu tj. na błękitnym polu, podwójny złoty krzyż. Flaga ma kształt prostokąta o stosunku boków 5:7.

Rysunek 3. Herb powiatu kieleckiego [2].

Rysunek 4. Flaga powiatu kieleckiego [2].

6.4 Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to świadectwo działalności mieszkańców danego regionu prowadzonej na przestrzeni wieków, dlatego najpełniej stanowi o jego tożsamości. Składa się z elementów przyrodniczych, ale przede wszystkim z wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Są to zarówno pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobrazy miejskie i wiejskie, kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę obiektów z terenu powiatu kieleckiego, które należą do jednych z najcenniejszych i najbardziej znanych zabytków powiatu z podziałem na pełnione funkcję.

Wszystkie niżej przedstawione obiekty są objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego.

Układy urbanistyczne i przestrzenne

W kilku miejscowościach na terenie powiatu zachowały się założenia przestrzenne charakterystyczne dla okresu, w którym powstały. Warto nadmienić, że układy urbanistyczne będące elementami historycznego dziedzictwa są szczególnie narażone na bezpowrotne zniszczenie.

Do układów urbanistycznych wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego należą:

- **układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta Chęciny,**
- **układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej z relikdami architektury sakralnej i mieszczańskiej innowierców (Braci Polskich) w Rakowie,**
- **założenie urbanistyczne miejscowości Łagów,**
- **układ przestrzenny miejscowości Pierzchnica.**

Zamki

Ruiny pałacu biskupiego (dawnego zamku) w Bodzentynie, gmina Bodzentyn

Zespół zamkowy w Bodzentynie został ufundowany w XIV wieku jako rezydencja obronna i ośrodek administracyjny dóbr biskupich; użytkowany był przez biskupów krakowskich aż do 1789 roku, kiedy to stał się własnością państwową. Początki zamku należy łączyć z osobą biskupa Floriana z Mokrska, który rozpoczął, prawdopodobnie w końcu XIV wieku, budowę murowanego zamku od wystawienia wieży w pn.-wsch. narożniku płaskowyża.

Pierwotnie budowla w stylu gotyckim, przebudowa w roku 1572 sprawiła, iż obiekt nabrał cech stylu renesansowego. Znacząca przebudowa zamku miała miejsce także w latach 1657-1691, budowla uzyskała wówczas formę barokową, o planie w kształcie zbliżonym do podkowy i obiekt zyskał charakter rezydencji pałacowej, która nie posiadała już cech obronnych.

Obecnie jest to ruina, bez dachów i stropów, pozbawiona murów obwodowych (oprócz fragmentów murów od strony miasta i niewielkiego fragmentu od strony zachodniej). Zachowane zostały pozostałości dwupiętrowego skrzydła południowego z okazałą bramą i elementami mostu; części zewnętrznej ściany skrzydła wschodniego, i fragmentu ścian skrzydła północnego (są tu relikty najstarszej, narożnej, części zamku). Większość istniejących ścian sięga korony murów pozbawionej gzymsu.

Fotografia 1. Widok od południa na ruinę zamku w Bodzentynie [5].

Ruiny zamku w Chęcinach, gm. Chęciny

Zamek Królewski, wzniesiony na przełomie XIII/XIV w., pierwszy raz wzmiankowany jest w 1306 r., w dokumencie Władysława Łokietka potwierdzającym nadanie zamku, wraz z 14 wsiami, biskupowi krakowskiemu, Janowi Muskacie. W 1308 r. warownia była ponownie w rękach książęcych – przypuszczalnie był ośrodkiem administracji książęcej. Zamek był też rezydencją rodzin królewskich, królowych i wdów, przebywały tu: Adelajda – druga żona Kazimierza Wielkiego oraz jego siostra Elżbieta, sprawująca rządy w imieniu swego syna Ludwika Węgierskiego. Mieszkała tu królowa Bona; podczas zarazy w 1425 r. schronienie znalazł syn Jagiełły – Władysław.

Zamek został wzniesiony na wzgórzu, górującym nad okolicą, o wysokości 355 m n.p.m. Pierwotnie zespół (zamek wysoki) składał się z muru obwodowego z dwiema cylindrycznymi wieżami oraz dwukondygnacyjnego budynku mieszkalnego wysuniętego przed wieżę wsch. Wjazd na zamek prowadził furtą bramną ulokowaną we wsch. odcinku muru obronnego, w bezpośrednim sąsiedztwie wieży więziennej.

W datowanej na poł. XIV w. drugiej fazie budowy przy kurtynie płn. postawiono, nieco wysunięty poza linię murów, budynek mieszkalny przeznaczony m.in. na pokoje starosty i archiwum z księgami ziemskimi powiatu chęcińskiego. Ufortyfikowano też wjazd do zamku, budując przedbramie, nad którym wkrótce wyrosła kaplica. Najpoważniejsze prace budowlane przeprowadzono w XV w. Do zamku górnego dobudowano wówczas od strony zach., pozbawiony trwałej nawierzchni, zamek dolny otoczony murem o narysie wydłużonego wieloboku, zapewne zwieńczonym krenelażem. W płn.-zach. narożu nowego, zamykającego przestrzeń gospodarczą obwodu, wzniesiono czworokątną basztę, a obok dostawiono budynek z furtą.

Do czasów współczesnych zachował się pełen obwód zewnętrznych murów obronnych, obydwie wieże, baszta czworogranna i fundamenty budynków mieszkalnych. W wysokiej na 20 m wieży wsch. mieści się punkt widokowy.

Fotografia 2. Widok na zamek w Chęcinach [6].

Pozostałości zamku obronnego wraz z fosą w Rembowie, gmina Raków

Przyjmuje się, że zamek powstał w I poł. XIV w. z inicjatywy rycerza z wpływowego wówczas rodu Odrowążów (Jakuba lub Krzesława).

Obecnie istnieją tylko szczątki ruin, wskazujące na obecność dawnego zamku.

Architektura sakralna

Kościół parafialny pw. św. Józefa Oblubieńca w Bielinach, gmina Bieliny

Wzniesiony został w roku 1637, rozbudowany od zachodu w 1838 roku. Prezentuje styl wczesnobarokowy.

Kościół orientowany, murowany, tynkowany, jednonawowy, z kaplicami bocznymi dobudowanymi w 1688 r. Dach dwuspadowy oraz - nad zakrystią - pulpitowy.

W 1838 r. kościół został przedłużony ku zachodowi. Posiada zrekonstruowaną w 1997 r. wieżyczkę.

Fotografia 3. Widok na Kościół parafialny pw. św. Józefa Oblubieńca w Bielinach.

Kościół parafialny pw. Św. Stanisław bpa (dawniej Wniebowzięcia NMP) wraz z dzwonnica i cmentarzem przykościelnym w Bodzentynie, gmina Bodzentyn

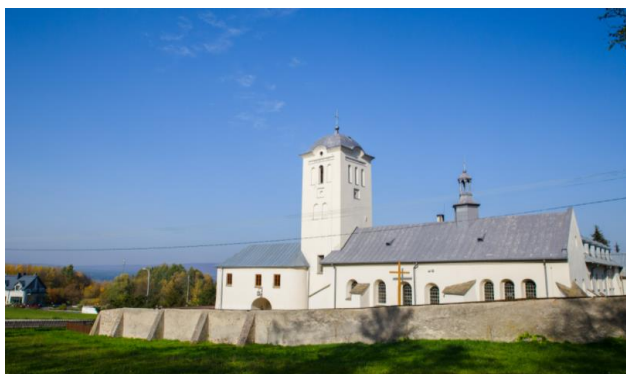
Kościół orientowany, w stylu gotyckim. Jest to budowla trójnawowa typu bazylikowego, wzorowany na rozwiązaniach architektonicznych występujących w krakowskich kościołach bazylikowych. Najcenniejszym zabytkiem znajdującym się w kościele jest ołtarz, którego wykonanie retabulum przypisuje się Giovanniemu Cini ze Sieny, natomiast obraz Chrystusa na krzyżu wykonał w Wenecji w latach 1546-1547 Piotr Włoch. Ołtarz główny pochodzi z Katedry Wawelskiej fundacji króla Zygmunta Starego. Początkowo przeniesiony do Bazyliki Katedralnej w Kielcach, a następnie do Bodzentyna.

Fotografia 4. Kościół parafialny pw. Św. Stanisława bpa.

Zespół Klasztorny Bernardynek (kościół klasztorny pw. Św. Katarzyny, klasztor Bernardynek, krużganki) w Świętym Krzyżu, gmina Bodzentyn

Założony w drugiej połowie XV w., początkowo jako klasztor bernardynów. Wielokrotnie przebudowywany i obecnie w zasadzie bezstylowy. Kościół wybudowany na planie prostokąta, jednonawowy, z krótkim prezbiterium oddzielonym półkolistą arkadą.

Fotografia 5. Widok na zespół klasztorny Bernardynek.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w miejscowości Wzdół Kolonia, gmina Bodzentyn

Pierwszy kościół we Wzdole istniał już w 1346 roku. Obecny został wzniesiony z fundacji sekretarza królewskiego Bernarda Servallego i jego żony Teresy w 1687 roku. Kościół orientowany, w stylu barokowym, murowany z kamiennych ciosów i otynkowany. W głównym ołtarzu kościoła umieszczony jest obraz Wniebowzięcia NMP z 1696 roku.

W kaplicy znajduje się XVII-wieczny obraz Matki Boskiej Szkaplerznej zwanej Madonną Wzdólską.

Fotografia 6. Widok na kościół parafialny w miejscowości Wzdół Kolonia.

Kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja wraz z cmentarzem przykościelnym w Chęcinach, gmina Chęciny

Uważa się, iż powstał z fundacji Władysława Łokietka przed 1325 r., w związku z lokacją Chęciny na prawie magdeburskim. Kościół orientowany. Jest to budowla halowa wzniesiona w stylu gotyckim z cegły i otynkowana. Posiada trzy nawy i prezbiterium zamknięte wielobocznie.

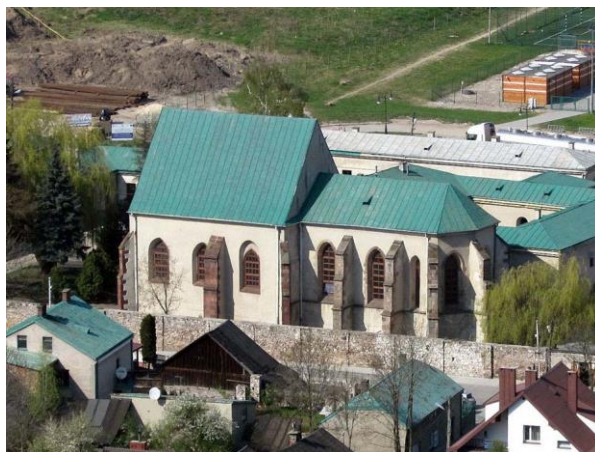

Fotografia 7. Widok na kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja w Chęcinach.

Ołtarz główny został zbudowany w stylu wczesnobarokowym. Znajdują się w nim dwa obrazy: św. Bartłomieja i Świętej Anny. Budowla posiada pięć ołtarzy bocznych, z których jeden poświęcony jest św. Barbarze i znajduje się w nim obraz patronki z 1707 roku.

Zespół klasztorny oo Franciszkanów (kościół klasztorny pw. Wniebowzięcia NMP, klasztor, kaplica pw. Św. Leonarda, budynek administracyjny i gospodarczy) w Chęcinach, gmina Chęciny

Klasztor franciszkanów powstał po 1368 roku z fundacji króla Kazimierza Wielkiego. Najstarszą częścią zespołu jest gotycki kościół wzniesiony w 2. połowie XIV wieku i odbudowany po pożarze w 1465 roku. Kościół jest orientowany, wzniesiony z kamienia wapiennego łamanego, otwory okienne i drzwiowe ujęte są w kamienny detal. We wnętrzu w 1947 roku odkryto fragmenty polichromii na ścianie tęczęwej z 2. połowy XV wieku, z podpisem brata Anioła z Sącza.

Fotografia 8. Widok na kościół i klasztor oo Franciszkanów w Chęcinach.

W południowo-wschodnim narożniku zespołu znajduje się kaplica św. Leonarda, nazywana Kaplicą Branickich. Jest ona orientowana, zbudowana na planie kwadratu z absydą od wschodu, nakryta kopułą.

Zespół Klasztorny SS Klarysek - Obecnie SS Bernardynek (kościół klasztorny pw. Św. Marii Magdaleny obecnie pw. Św. Józefa, klasztor) w Chęcinach, gmina Chęciny

Zespół klasztorny klarysek w Chęcinach składa się z orientowanego kościoła i - stanowiącego jego przedłużenie ku wschodowi - budynku klasztornego. Z pozostałych trzech stron klasztor otacza wysoki mur.

Zespół powstał z inicjatywy tercjanek funkcjonujących początkowo przy klasztorze męskim, potem w murowanym domu w mieście, który

Fotografia 10. Widok na kościół i klasztor SS Bernardynek w Chęcinach.

otrzymały przed 1634 r., a który jako klasztor poświęcony został w 1644 r. Po zniszczeniach w wyniku potopu, do 1673 r. powstał nowy budynek klasztorny mieszczący cele zakonne, który wchłonął kamienicę, gdzie ulokowano pomieszczenia pomocnicze.

Kościół jest budowlą wczesnobarokową. Składa się z dwuprzęsłowej nawy z półkolistą absydą prezbiterialną i nowszej części zachodniej.

Zespół kościoła parafialnego w Starochęcinach, gmina Chęciny (kościół parafialny pw. Św. Stanisława, dzwonnica północna i południowa)

Kościół powstał pod koniec XVII wieku (w latach 1680-1690) i najprawdopodobniej został ufundowany przez starostę chęcińskiego i kasztelana sandomierskiego Stefana Bidzińskiego. Projekt świątyni przypisywany jest Tylmanowi z Gameren, słynnemu architektowi króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Po bokach świątyni

Fotografia 11. Widok na zespół kościoła pw. Św. Stanisława w Starochęcinach.

znajdują się dwie symetrycznie ustawione dzwonnice. Budynek kościelny jest ewenementem w skali regionalnej, gdyż został on jako jeden z nielicznych wybudowany na planie krzyża greckiego.

Zespół Kościoła Parafialnego w Chmielniku, gmina Chmielnik (kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, dzwonnica)

Obecna świątynia została wzniesiona w latach 1730-1783 przez Jerzego Ożarowskiego, oboźnego koronnego, a następnie przez właścicieli Chmielnika, Andrzeja Moszczyńskiego, wojewodę inowrocławskiego i jego małżonkę Elżbietę z Przebędowskich Moszczyńską. Kościół jest budowlą późnobarokową. Ma interesującą fasadę zachodnią wykonaną z piaskowcowych ciosów, o bogatych podziałach architektonicznych. - Jest trójpolowa, trzykondygnacyjowa, o górnej kondygnacji zwieńczonej trójkątnym szczytem w formie attyki z monogramem Chrystusa, ujętej po

Fotografia 12. Widok na zespół kościoła parafialnego w Chmielniku.

bokach wolutowymi splotami. Wnętrze kościoła jest jednonawowe. Znajduje się w nim ołtarz główny i sześć ołtarzy bocznych, umieszczonych we wnękach pomiędzy filarami. Są one późnobarokowe.

Dzwonnica powstała znacznie później od kościoła, zapewne w połowie XIX wieku.

Kościół św. Trójcy ul. Wincentego Witosa, w Chmielniku, gmina Chmielnik

Jest najstarszym zabytkiem na terenie gminy Chmielnik, położony na miejscu dawnego kościoła drewnianego. Obecny kościół pochodzi z początku XVI w. Kościół jest prostopadłościenny, zamknięty od wschodu półkoliście, dach jest czterospadowy. Sklepienie kolebkowe z lunetami, chór drewniany, wsparty na półfilarach. Ołtarz barokowy, drewniany.

Fotografia 13. Kościół św. Trójcy w Chmielniku.

Zespół Klasztoru OO Bernardynów (kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP (obecnie Pańskiego), kaplica loretańska, dawny klasztor OO Bernardynów (obecnie Karmelitów Bosych) w Piotrkowicach, gmina Chmielnik

Fundatorami budowy kościoła i klasztoru byli kasztelan połaniecki Maciej i Zofia Rokszycy. Budowę rozpoczęto w 1635, a ukończono 1652.

Kościół późnorenesansowy, zbudowany z łamanego kamienia, tynkowany, jednonawowy, orientowany (prezbiterium od strony wschodniej), na rzucie prostokąta, z prezbiterium węższym i nieco niższym od nawy, zamkniętym prostą ścianą. We wnętrzu kościoła znajduje się imponujący ołtarz główny

Fotografia 14. Widok na zespół klasztorny OO Bernardynów.

oraz ołtarze boczne. W kościele znajdują się także relikwie św. Tekli, umieszczone w rzeźbionym relikwiarzu.

Klasztor przylega parterowym, prostokątnym krużgankiem na całej długości do pn. ścian kościoła i posiada krótkie, trój kondygnacyjne skrzydło wsch. z jednotraktowym wnętrzem. Elewacje są skromne, pozbawione artykulacji architektonicznej.

Zespół Kościoła Parafialnego (kościół parafialny pw. Św. Jakuba Starszego, plebania) w Sędziejowicach, gmina Chmielnik

Kościół sięga korzeniami w pierwszą połowę XV w., zaś parafia była wzmiankowana w wykazach świętopietrza z 1326 r. Kościół orientowany, w stylu gotyckim. W ołtarzu głównym znajduje się barokowy krucyfik i – na zasuwie – wizerunek św. Jakuba Ap. Starszego. Ołtarze boczne są rokokowe, a w nich obrazy NMP Dziewicy i św. Jana Chrzciciela.

Fotografia 15. Widok na kościół parafialny pw. Św. Jakuba Starszego w Sędziejowicach.

Kościół pw. Św. Michała Archanioła w Łagowie, gmina Łagów

Świątynia została wzniesiona w 1582 roku dzięki staraniom biskupa wrocławskiego Hieronima Rozdrażewskiego. Kościół orientowany, reprezentuje styl późnogotycki i posiada trzy nawy. Kościół zbudowany na planie zbliżonym do prostokąta z węższym, wydłużonym prezbiterium, do którego od północy dostawiono zakrystię. Wzdłuż całej długości nawy głównej dostawione zostały kaplice tworzące rodzaj naw bocznych.

W prezbiterium jest umieszczony ołtarz główny w stylu późnego renesansu, pochodzący z 1600 roku.

Kościół parafialny pw. Św. Trójcy w Ćmińsku, gmina Miedziana Góra

Świątynię wzniesiono w Ćmińsku, w latach 1646-1649.

Kościół parafialny jest obiektem późnorenesansowym, murowany z kamienia łamanego, cegły i ciosu. Posiada sklepienie kolebkowo-krzyżowe z późnorenesansową dekoracją stiukową. Dach kościoła jest dwuspadowy z wieżyczką na sygnaturkę o późnobarokowej sylwetce od strony zakrystii i z dwoma jednakowej wielkości wieżyczkami od strony wejścia głównego.

W neobarokowym ołtarzu głównym (z 1906 r.) znajduje się XVIII - wieczny obraz Trójcy Świętej. Ołtarze boczne utrzymane są w stylu wczesnobarokowym.

Kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach, gmina Morawica

Wybudowany na miejscu dawnego kościoła drewnianego w 1646 roku. Kościół reprezentuje styl późnorenesansowy. W roku 1870 został rozbudowany przez przedłużenie nawy głównej i wzniesienie wieży. Dobudowana część kościoła reprezentuje styl barokowy.

Główny ołtarz w kościele zbudował w 1857 roku Juliusz Illman z Kielc. Znajduje się w nim stary bizantyjski obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem na ręku.

Fotografia 16. Widok na kościół pw. Św. Michała Archanioła.

Fotografia 17. Widok na kościół parafialny pw. Św. Trójcy w Ćmińsku.

Fotografia 18. Widok na kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach.

Zespół Klasztorny Benedyktynów ob. zespół klasztorny Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (bazylika mniejsza Świętej Trójcy, klasztor, dzwonnica, brama wschodnia, teren wzgórza) w Świętym Krzyżu, gmina Nowa Słupia

Na podstawie dokumentów źródłowych przyjmuje się, że klasztor posadowił na Łysej Górze Bolesław Krzywousty wraz z komesem Wojławem z rodu Powalów w 1 poł. XII w.

Jest to najstarsze polskie sanktuarium. Przechowywane są nim relikwie Drzewa Krzyża Świętego.

Późnobarokowa - klasycystyczna świątynia pw. św. Trójcy przylega od pn. do zabudowań klasztornych. Stanowi ważny przykład nurtu przejściowego w architekturze epoki stanisławowskiej łączącego formy późnobarokowe z klasycystycznymi. Jest orientowaną, jednonawową budowlą na rzucie prostokąta o okrągłych wewnątrz narożach. Świątynię wystawiono z kamienia i cegły oraz nakryto dachem dwuspadowym.

Fotografia 19. Widok od wschodu na Zespół Klasztorny Benedyktynów w Świętym Krzyżu.

Do północnej ściany kościoła przylegają trzy skrzydła klasztorne (wskutek spadku terenu - dwu-, trzy-, cztero- i pięciokondygnacyjne) z wirydarzem otoczonym gotyckimi krużgankami sklepieniami krzyżowo.

Klasycystyczna dzwonnica to wolno stojący, piętrowy budynek na planie zbliżonym do kwadratu. Wymurowana jest z ciosów i nakryta dachem namiotowym o falistej linii połaci.

Kamienne ogrodzenie wyznacza granice założenia, składa się z kilku części i jest w wielu partiach wzmocnione przyporami.

Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP w Piekoszowie, gmina Piekoszów

Parafię erygowano w 1366 r. Kościół stanowi przykład architektury neobarokowej.

Kościół jest orientowaną, dwuwieżową bazyliką z trójnawowym, trójprzęsłowym korpusem. Prezbiterium ma dwuprzęsłowe, nieco węższe od nawy głównej, zakończone niższą od niego półkolistą absydą. Po jego bokach, na przedłużeniu naw bocznych, znajdują się kwadratowe pomieszczenia o zaokrąglonym narożach: pn. zakrystia, a w pd. skarbczyk. Elewacje boczne ma skromne, rozczłonkowane otworami okiennymi i lizenami. Na ich tle wyróżnia się wspaniała trójdzielna, dwuwieżowa fasada zach. o bogatej artykulacji architektonicznej.

Wnętrze świątyni sklepieno krzyżowo-żebrowo oraz ozdobiono polichromiami figuralnymi i ornamentalnymi z lat 1954-1956, autorstwa I. Borowskiej i W. Markiewicza.

Fotografia 20. Widok na kościół pw. Narodzenia NMP w Piekoszowie.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Świątynia należy do jednego z najważniejszych sanktuariów w diecezji kieleckiej. Przedmiotem kultu są obrazy Matki Bożej z Dzieciątkiem z 1691 r. (aut. Krzysztofa Lateckiego, wg wzoru Pierra Mignarda) i Chrystusa Bolesnego z pocz. XVIII w. (domniemane dzieło Michelangelo Palloniego, znakomitego malarza włoskiego epoki Jana III Sobieskiego).

Zespół Kościoła Parafialnego w Pierzchnicy, gmina Pierzchnica (kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty, dzwonnica, plebania, cmentarz przykościelny z ogrodzeniem, cmentarz grzebalny z ogrodzeniem)

Obecna świątynia murowana, ufundowana przez wojewodę sandomierskiego Macieja Sołtyka i jego małżonkę, Małgorzatę, właścicieli Kurozwęk, została wzniesiona w stylu klasycystycznym w latach 1798–1800 na miejscu poprzedniego kościoła drewnianego. Kościół nieorientowany. Budowla składa się z trójprzęsłowej prostokątnej nawy oraz jednoprzęsłowego prezbiterium, zamkniętego półkolistą apsydą.

W kościele znajdują się cztery ołtarze. Ołtarz główny został wykonany w 1892 roku przez Pawła Turbasa. Ołtarze boczne reprezentują styl barokowy. Ołtarz Pana Jezusa Ukrzyżowanego pochodzi z poprzedniej świątyni i został wykonany w 1 połowie XVII stulecia.

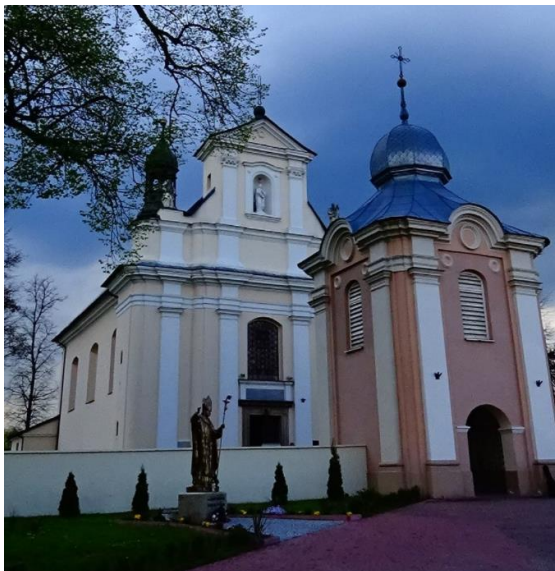
Szczególnymi wartościami architektonicznymi wyróżnia się dzwonnica, zbudowana w czasie budowy kościoła.

Kościół parafialny pw. Św. Trójcy w Rakowie, gmina Raków

Obecna świątynia murowana została wzniesiona w latach 1640–1650 na miejscu zboru ariańskiego z funduszy biskupa Jakuba Zadzika.

Kościół stanowi ważny przykład wczesnobarokowej architektury w Polsce. Jest on trójnawową bazyliką o czteroprzęsłowym korpusie i jednoprzęsłowym prezbiterium z absydą, ujętym po bokach piętrową zakrystią i niskim skarbczykiem. Przy nawach bocznych dostawiono na osi późnobarokowe kruchty.

Wewnątrz kościoła, nawy boczne zostały oddzielone od głównej za pomocą filarów arkad. Ołtarz główny pochodzi z 1729 r., a poza nim w świątyni znajduje się także 8 ołtarzy bocznych i liczne obrazy, część z nich powstała w XVII wieku.

Fotografia 21. Widok na Zespół kościoła parafialnego w Pierzchnicy.

Fotografia 22. Widok na kościół parafialny pw. Św. Trójcy w Rakowie.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Obok świątyni znajduje się murowana dzwonnica z pierwszej połowy XVIII stulecia, która została wzniesiona na planie kwadratu. Przykryto ją barokowym hełmem. Teren przykościelny otacza mur z zachowanymi od północy otworami strzelniczymi.

Kościół św. Ducha w Bodzentynie, gmina Bodzentyn

Kościół wybudowano w pierwszej połowie XVII wieku na miejscu drewnianego. Kościół orientowany. W jego formie architektonicznej zdecydowanie dominuje styl gotycki. Kościół został dwa razy zniszczony przez pożar - najpierw w 1619 roku, a następnie w pożarze miasta w 1917 roku. Od 2010 roku kościół znów pełni funkcję sakralną.

Fotografia 23. Widok na kościół św. Ducha w Bodzentynie.

Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Bardzie, gmina Raków

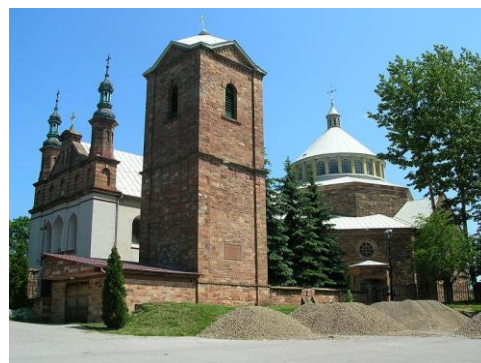
Wybudowany w roku 1789 na miejscu dawnego kościoła drewnianego, dzięki hojności Barbary Misiewskiej, stolnikowej braclawskiej. Prezentuje styl barokowo – klasycystyczny. Jest jednonawowy z prezbiterium węższym od nawy i niższym. Prezbiterium jest prostokątne i ma ścięte narożniki. Przykrywa je sklepienie kolebkowe, zaś nawę płaski strop.

Fotografia 24. Widok na Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Bardzie.

Kościół św. Rozalii i św. Marcina w Zagnańsku, gmina Zagnańsk

Wzniesiony w 1664 r. przez biskupa krakowskiego Andrzeja Trzebickiego, rozbudowany w 1906 i 1953 r. Kościół został wybudowany z kamienia, w stylu barokowym. Nowa budowla przylegająca do starej nawy od strony wschodniej została zaprojektowana przez inżyniera Jana Jamróza z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Świątynia wkomponowana w krajobraz jest nakryta kopułą, rozjaśniającą wnętrze wieńcem okien.

Fotografia 25. Widok na Kościół św. Rozalii i św. Marcina w Zagnańsku.

Kościół Chrystusa Króla w Krajnie, gmina Górno

Kościół wybudowano w latach 1926-1934 na miejscu dawnego kościoła drewnianego. Budowla w stylu neogotyckim, wybudowana w kamienia. Kościół jednonawowy z zorientowanym prezbiterium i ciekawym wyposażeniem wnętrza.

Fotografia 26. Widok na Kościół Chrystusa Króla w Krajnie.

Kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca w Drugni, gmina Pierzchnica

Obecny kościół powstał ok. 1880 r. staraniem ks. Szczepańczyka i kosztem parafii na miejscu danego kościoła. Kościół w stylu neogotyckim, murowany, wzmocniony szkarpami.

Fotografia 27. Widok na kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca w Drugni.

Kościół pw. Narodzenia NMP w Bolminie, gmina Chęciny

Zbudowany w 1604 r. Kościół orientowany, jednonawowy z prosto zamkniętym prezbiterium, narożnie oszkarpowany. W części zach., w szerokości nawy – masywna wieża na rzucie kwadratu, nakryta namiotowym dachem, od zach. przylega do niej kruchta. W elewacji półd. – kaplica i kruchta.

Fotografia 28. Widok na Kościół pw. Narodzenia NMP w Bolminie.

Kościół parafialny pw. Św. Mikołaja w Lisowie, gmina Morawica

Kościół z XVI i 1 poł. XVII w, odbudowany w 1746 po pożarze w 1740 r., z dobudowaną kaplicą boczną. Złożony z prostokątnej nawy i trójbocznie zamkniętego prezbiterium z przybudowaną od północy zakrystią.

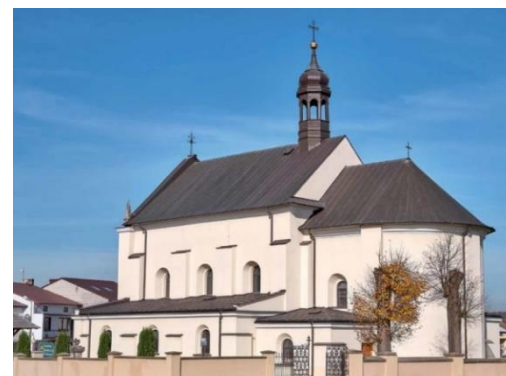
Najcenniejszą ozdobą kościoła tego jest kaplica św. Barbary, zwana także kaplicą Krasieńskich.

Fotografia 29. Widok na Kościół parafialny pw. Św. Mikołaja w Lisowie.

Kościół Św. Wawrzyńca w Nowej Słupi, gmina Nowa Słupia

Świątynia została wzniesiona około 1656 roku przez benedyktyna, księdza Macieja Sekulskiego na miejscu dawnej drewnianej. Budowla jest jednonawowa z kamienia, wielkim ołtarzem zwrócona na wschód. Zbudowany w stylu późnego gotyku.

Fotografia 30. Widok na Kościół Św. Wawrzyńca w Nowej Słupi.

kościół parafialny w Tumlinie, gmina Zagnańsk

Wybudowany początkiem XVII stulecia na miejscu spalonego kościoła. Kościół usytuowany jest na wzgórzu, z prezbiterium skierowanym ku wschodowi. Jest murowany z kamienia. Korpus jest jednonawowy, zaś węższe od niego prezbiterium zamknięte jest wielobocznie. Od północy, podobnie jak od zachodu, przybudowana jest kruchta a przy prezbiterium zakrystia.

Fotografia 31. Widok na Kościół parafialny w Tumlinie.

Zespoły dworsko - parkowe

Zespół dworsko – parkowy w Podzamczu, gmina Chęciny (dwór starościński, brama wjazdowa tzw. "Sobieskiego", park)

Obiekt zbudowany w latach 1630-1657 dla Jana Branickiego. Zrekonstruowany i przekształcony po 1920 roku i w latach 1939-1944. Po spustoszeniu Chęcin przez Szwedów starosta Stefan Bidziński oficjalnie przeniósł starostwo chęcińskie do Podzamcza i dobudował oficynę. Od 1685 roku właścicielem był Stefan Marchocki, a następnie Stefan Bidziński.

Wskutek zniszczeń wojennych w XVII i XVIII w. dwór przestał pełnić funkcje rezydencji, a starostwo przeniesiono do Chęcin. Podzamcze stało się folwarkiem, fosy przekształcono w stawy, w XIX w. dwór zamieniono

Fotografia 32. Widok na dwór i park w Podzamczu.

w spichlerz niszcząc barokowy wystrój wewnątrz. W latach 20-tych budynki zajmowała szkoła rolnicza, obiekt został przebudowany. Po wojnie obiekt nadal pełnił funkcję szkoły i siedziby dyrekcji placówki.

Budynek wczesnobarokowy, piętrowy z ryzalitami bocznymi.

W parku znajduje się barokowa brama w formie łuku triumfalnego, wybudowaną na przywitanie króla Jana III Sobieskiego powracającego spod Wiednia.

Pozostałość Zespołu Dworsko – Parkowego w miejscowości Wólka Kłucka, gmina Mniów

Dwór z 1830 roku dla Eustachego Kołłątaja. Dworek wznosił hrabia Kołłątaj z rodziny Kazanowskich. Zaczął Hugo a dokończył jego bratanek Eustachy przed 1830 rokiem.

Pierwotnie budynek parterowy na wysokim podpiwniczeniu, od ogrodu piętrowy. Od frontu wsparty na sześciu kolumnach. Obecnie w ruinie.

Obiekt pozostaje w rękach prywatnych.

Fotografia 33. Pozostałość zespołu dworsko – parkowego w Wólce Kłuckiej.

Zespół Dworski w Starej Słupi, gmina Nowa Słupia (dwór, park)

Dwór wzniesiony w 1782 r. dla opata Jana Nepomucena Niegolewskiego, przebudowany został w 1902 roku. Zwrócony frontem na południowy-wschód. Budynek jest murowany. Od strony frontowej widać ganek z 4 kolumnami. Kamienny portal wejściowy zdobi herb Grzymała wzbogacony o litery imienia i nazwiska opata Niegolewskiego.

Od zachodniej strony dworu przylega park o pow. 1,5 ha z okazałymi drzewami. W lutym 1863 r. w tym dworze miał swą siedzibę przez kilka dni gen. Marian Langiewicz.

Fotografia 34. Widok na zespół dworski w Starej Słupi.

Dawny Zespół Rezydencjonalny w Maleszowej, gmina Pierzchnica (pozostałości zamku na wyspie wraz ze stawem, dwór, stajnia z wozownią, lamus (spichlerz), pozostałości założenia parkowo-ogrodowego

Obiekt związany jest z osobą Franciszki z Krasińskich, żony Karola Wettyna, prababki dynastii królów włoskich. Informacje o obiekcie pochodzą ze spisanych pamiętników Franciszki Krasińskiej, urodzonej 9 marca 1742 r. na terenie zamku.

Dawny zespół rezydencjonalny składa się obecnie z: pozostałości zamku, budynku „dworu”, pozostałości stajni z wozownią, „lamusa” oraz pozostałości założenia parkowo-ogrodowego. Najważniejszym elementem założenia był zamek na wyspie, dziś zachowane są jedynie fragmenty piwnic i fundamentów. Na północ od zamku, po wschodniej stronie stoi tzw. dwór - dawna, XVIII -to wieczna oficyna. Znajdujące się w jego sąsiedztwie, bliżej drogi, oranżeria oraz

Fotografia 35. Widok na dawny zespół rezydencjonalny w Maleszowej.

ananasarnia znajdują się obecnie w stanie ruiny. Dawny ogród dworski to teren uporządkowanej zieleni, bez śladów kompozycji krajobrazowej.

Teren jest obecnie uporządkowany, a obiekty sukcesywnie poddawane remontom.

Obiekt pozostaje w rękach prywatnych.

Ruiny Dworu w Bolminie, gmina Chęciny

Dwór datowany na koniec XVI lub początek XVII w., przebudowany w XVIII/XIX w. oraz pocz. XX w. Zniszczony w czasie I wojny światowej, zachowany w formie trwałej ruiny bez dachu i podziału wnętrza. Zbudowany był na rzucie czworokąta, z wieżą na osi fasady – zachowane piwnice sklepione kolebkowo pod płd. częścią budynku i pod tarasem przed elewacją płd. wyznaczają pierwotny zarys dworu. Obiekt zbudowany z miejscowego kamienia, otwory okienne i drzwiowe wyrobiono w cegle; kamienne węgary pochodzą z renesansowej przebudowy części dworu.

Zespoły pałacowe

Zespół Pałacyku H. Sienkiewicza w Oblęgorku, gmina Strawczyn (pałacyk H. Sienkiewicza, park, aleja lipowa prowadząca do parku)

W 1900 r. komitet obchodów jubileuszowych 25-lecia pracy pisarskiej Henryka Sienkiewicza zakupił majątek ziemski w Oblęgorku i przekazał go w darze pisarzowi. Pałacyk został wybudowany w latach 1900-1902, według projektu architekta Hugona Kudery. H. Sienkiewicz wprowadził się do pałacyku w 1902 r. i przebywał w nim z rodziną głównie w miesiącach letnich. Opuścił Oblęgorek ostatecznie w sierpniu 1914 r. powierzając opiekę nad domem gospodyni. Na początku 1945 r. w pałacyku

Fotografia 36. Pałacyk H. Sienkiewicza w Oblęgorku.

kwaterowali żołnierze Armii Czerwonej, a Sienkiewiczowie zamieszkali w „rządówce”. Po reformie rolnej majątek objęła rodzina Sienkiewiczów, której przyznano jedynie część ziemi; zdewastowany pałacyk odzyskali w 1949 r. W 1956 r. dzieci pisarza – Henryk Józef i Maria, przekazały rezydencję oraz park na cele muzealne.

Eklektyczny pałacyk jest w większości murowany, z fragmentami drewnianych okładzin i wystroju. Charakteryzuje się – wynikłym z historii obiektu – skomplikowanym, nieregularnym rzutem. Bryłę urozmaicają m.in. ryzality, wykusz oraz okrągła wieża, z której roztacza się wspaniały widok na okolicę. Od południa zaprojektowano loggię, od południowego zachodu - tarasy. Elewację frontową budynku zdobi stiukowa dekoracja przedstawiająca m.in. herb Sienkiewicza, a wieńczy rzeźba husarza, stanowiąca nawiązanie do Trylogii. Wejście główne poprzedza portyk.

Okolice wokół dworku otacza duży park w stylu angielskim, w którym dominują stare dęby i lipy oraz ogród, którym opiekowała się trzecia żona pisarza Maria z rodziny Babskich i córka Dzinia.

Obecnie na parterze pałacyku znajduje się odtworzone mieszkanie Sienkiewicza. W muzeum zgromadzono oryginalne, pozyskane historyczne i zrekonstruowane meble oraz wyposażenie, zaaranżowane w stylu epoki,

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

stosownie do wspomnień i źródeł historycznych. Na piętrze znajduje się wystawa biograficzno-literacka oraz ekspozycja multimedialna.

Zespół pałacowy w Łopusznie, gmina Łopuszno (pałac, brama wjazdowa, park)

Wzniesiony staraniem Eustachego Dobieckiego i odbudowany w latach 30. XX w. Podczas I wojny światowej dwór został zniszczony, a w 1936 roku odbudowano go. W czasach komunistycznych przeszedł na rzecz Spółdzielni Produkcyjnej w Łopusznie. Po remoncie w latach 1947-48 umiejscowiono tam szkołę. Do 2019 roku w budynku funkcjonował Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 5 w Łopusznie, w tym Liceum Ogólnokształcące im. kardynała Karola Wojtyły. Obecnie budynek nieużytkowany.

Fotografia 37. Widok na pałac i park w Łopusznie.

Pałac jest budynkiem piętrowym, krytym niskimi dachami dwuspadowymi, obecnie z użytkowym poddaszem (oświetlonym przez wtórnie wykonane lukarny). Budynek, stojący na wysokim cokole piwnicznym, wykonany jest z płaskiego łamanego piaskowca, o pięknym wątku widocznym na nieotynkowanych płaszczyznach elewacji. Tynki pokrywają niektóre partie ścian, zwłaszcza zdobione stiukowymi dekoracjami, a także naroża ryzalitów, tworząc boniowane lizeny.

Do elewacji wsch. dostawiona jest trzykondygnacyjna neogotycka wieża, nakryta ostrosłupowym hełmem; ostatnia jej kondygnacja oddzielona jest finezyjnym arkadkowym fryzem na konsolkach, również wykonanym z kamienia.

Budowla ma wieloelementowy rzut, z asymetrycznymi, rozmiągającymi się ryzalitami od strony fasady głównej (pn.) i elewacji ogrodowej (pd.), a także fantazyjnie rozczłonkowaną bryłę, również pełną różnorodnych asymetrii.

Jej eklektyczna architektura zawiera w sobie elementy wszystkich możliwych neostylów, począwszy od neogotyku (wieża) aż po neoklasycyzm (arkadowy portyk wejścia głównego), a także nawiązania do secesji (asymetrycznie usytuowany balkon na elewacji pd.). Pełną różnorodność prezentują również okna, od prostokątnych w skromnych tynkowych opaskach, czasem z nadokiennikami w formie gzymysików lub trójkątnych naczółków, po zamknięte półkuliście, z profilowanymi obramieniami czy stiukowym „kluczem” w kształcie tarczy herbowej.

We wnętrzu pałacu zachował się w hallu na parterze marmurowy portal, ujęty w dwie doryckie kolumny, podtrzymujące arkadowe sklepienie z klinowatym kluczem.

Ruina Pałacu wraz z otoczeniem w Podzamczu Piekoszowskim, gmina Piekoszów

Pałac Tarłów został wzniesiony w latach 1645–1650 przez Jana Aleksandra Tarłę, projektu włoskiego architekta Tomasa Poncino.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Budowla pozostawała w rękach Tarłów do 1842 roku i do tego czasu była użytkowana. Po sprzedaży kilkakrotnie zmieniała właścicieli. Około roku 1850 bądź 1860 pałac spalił się i mimo prób restauracji nigdy nie powrócił do dawnej świetności.

Barokowa budowla ma prostokątny korpus, częściowo podpiwniczony i dwukondygnacyjny, ujęty w narożach czterema sześciobocznymi, trójkondygnacyjnymi wieżami. Wymurowana została z kamienia i cegły, a jej detal architektoniczny wykonano z piaskowca i „marmurów” chęcińskich. Wnętrze i elewacje pokrywają fragmentarycznie zachowane tynki. Nie ma dachu (dawniej łamany, tak zwany krakowski) i hełmów na wieżach. Jedynie na parterze zachowały się sklepienia (kolebkowe z lunetami i krzyżowo-żebrowe).

Fotografia 38. Widok na ruinę pałacu w Podzamczu Piekoszowskim.

Pałac wraz z parkiem w granicach ogrodzenia w Śladkowie Dużym, gmina Chmielnik

Zbudowany w 1691 r. pałac majątku rodziny Balickich. Obiekt ten powstał z przebudowy innego, istniejącego wcześniej. Wśród właścicieli Śladkowa Dużego wymienić należy Chełmickich, Potockich, Grodzickich, Bystrzynowskich, Romiszewskich, Sielskich, Pytkowskich, Olszańskich i Bohdanwiczów.

Pałac wybudowano na planie wydłużonego prostokąta z piętrowym ryzalitem i tarasem filarowo - arkadowym. Jest jednopiętrowy, w części pd - wsch. podpiwniczony. Dach czterospadowy ze świetlikami. Obok pałacu zachowała się budowla gospodarcza z XIX w., dawna kancelaria wójta gminy, stajnia, wozownia. Pałac w latach 1939 – 1945 został częściowo zniszczony. Ostatnie remonty pałacu przeprowadzono pod koniec XIX w. i w XX w. Zespół pałacowy otoczony jest parkiem z XVIII w., przekomponowanym w XIX w.

Fotografia 34. Widok na pałac w Śladkowie Dużym.

Pozostałości Zakładu Wielkopieczowego w Bobrzy, gmina Miedziana Góra

Zakład Wielkopieczowy w Bobrzy był częścią planu Stanisława Staszica, uprzemysłowienia Królestwa Polskiego. Zakład miał powstać nieopodal pierwszego wielkiego pieca w Polsce, powstałego w 1598 roku. Zakład w Bobrzy został zaprojektowany w latach 1826-27 przez Fryderyka Lampe, profesora Szkoły Akademiczno Górniczej w Kielcach. Projekt przewidywał wybudowanie pięciu wielkich pieców ustawionych szeregowo, które miały osiągnąć

Fotografia 39. Widok na mur oporowy.

wysokość 18 metrów. Wzdłuż linii pieców, na naturalnym wzniesieniu, miała być wybudowana hala odlewni wraz z budynkami przygotowania wsadu, składów węgla drzewnego oraz trzech małych pieców do wstępnego prażenia rudy. Wzniesienie, na którym stały budynki zakładu zabezpieczono gigantycznym murem oporowym o długości około 500 metrów, maksymalnej wysokości 15 metrów i szerokości 5 metrów u podstawy i 3,5 m na szczycie. Obok zakładu wybudowano tamę, która spiętrzała wodę na wysokość 12 metrów. Woda ze zbiornika napędzała 11 metrowe koło wytwarzające energie na potrzeby zakładu (dmuchawy piecowe itp). Woda odprowadzana była krytym kanałem, przechodzącym w kanał otwarty. Drugim kanałem miała płynąć rzeka Bobrzyca (dziś Bobrza).

Zakład miał osiągnąć wydajność 5100 ton surówki rocznie, czyli tyle co wszystkie polskie huty łącznie. Niestety budowa nie została ukończona. Przyczyniła się do tego powódź w 1828 roku, która zniszczyła tamę oraz Powstanie Listopadowe z 1830 roku.

W roku 1833 w zabudowaniach zakładu uruchomiono rządowe zakłady kowalsko-metalowe. Po Powstaniu Styczniowym w 1863 roku były tu warsztaty kowalskie. W 1903 roku uruchomiono tkalnię, która została znacjonalizowana w latach pięćdziesiątych XX wieku. Zakłady dziewiarskie funkcjonowały do końca lat osiemdziesiątych.

Fotografia 40. Widok na pozostałości Zakładu Wielkopiecznego.

Pozostałości Zespołu Zakładu Wielkopiecznego w Kuźniakach, gmina Strawczyn

W 1782 r. na ziemiach polskich pracowały 34 wielkie piece. W Kuźniakach stał najmniejszy z nich. Piec był w XIX wieku wielokrotnie rozbudowywany. Nadano mu imię Jadwiga. Należał najpierw do rodziny Radońskich, potem wielokrotnie zmieniał właścicieli. W 1844 r. wyposażono zakład we fryszerki - urządzenia przerabiające surówkę na stal. W Kuźniakach wytapiano ponad tysiąc ton żelaza rocznie. Z produkowanego tu żelaza wyrabiano balustrady, kraty, krzyże i rury. Zakład hutniczy zamknięty został w 1897 r., kiedy wyczerpały się złoża rudy. W 1901 r. zakład został częściowo rozebrany.

Z dawnego zespołu zakładu wielkopiecznego zachowały się ruiny wielkiego pieca oraz pozostałości układu wodnego (zarys stawu i grobli, upust roboczy pod drogą, fragmenty podziemnego a dalej zagruzowanego kanału). Teren dawnego zakładu wchodzi obecnie w skład prywatnego gospodarstwa. Wielki piec przetrwał w formie trwałej - w kształcie ściętej, uskokowo zwężającej się piramidy, na planie kwadratu z kolistym wnętrzem; u podstawy są cztery sklepione łukowo otwory. Wybudowany był z kamienia łamanego (lokalny, czerwony piaskowiec) z klinowymi elementami w otworach i narożnikach po bokach.

Fotografia 41. Ruiny wielkiego pieca w Kuźniakach.

Pozostałości zespołu zakładu przemysłowego w Samsonowie, gmina Zagnańsk

Pierwotnie zakład składał się z układu wodnego energetycznego, zabudowań fabrycznych i osiedla mieszkaniowego. Zbiornik retencyjny, wykorzystujący wody rzeki Bobrzy i usytuowany w południowo-wschodniej części założenia, połączony był z obiektem wielkiego pieca.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Główny kompleks budynków fabrycznych rozplanowano w sposób nawiązujący do rezydencji z końca XVIII wieku. Jest to założenie osiowe - ze środkowym, dominującym obiektem wielkiego pieca i wieży wyciągowej oraz z położoną dalej na osi halą odlewni i dziedzińcem. Wielki piec i wieża były obudowane pomieszczeniami pomocniczymi - m.in. węgielnią oraz maszynownią (na koło wodne przy wieży i na maszynę parową przy piecu). Wielki piec ma podstawę w postaci bloku sześciennego z osadzonym na nim ściętym stożkiem komina (pierwotnie znacznej wysokości); sąsiadująca wieża jest wyższa - prostopadłościenna na parterze, a wyżej ostrosłupowa (pierwotnie zwieńczona wysoką latarnią). Obecnie budynki te znajdują się w stanie trwałej ruiny.

Czytelny pozostał układ, skala i proporcje zabudowy, ale szczegółowe rozwiązania architektoniczne się nie zachowały. Pozostałe, pomocnicze budynki zakładowe (obecnie w ruinie) usytuowane były luźno po zachodniej i północnej stronie kompleksu wielkiego pieca; a w części południowej, poza dziedzińcem, zaplanowane było osiedle - obecnie pozostał jeden dom znacznie przebudowany. Budowle zakładu wymurowano z kamienia łamanego, a trzon wielkiego pieca licowany jest ciosami kamiennymi. Całość była prawdopodobnie tynkowana, z uwidocznieniem elementów wystroju architektonicznego. Więźba i stropy (oprócz sklepionych piwnicznych) były drewniane, a dachy pokryte gontem. Obiekt jest udostępniony dla turystów.

Fotografia 42. Widok na część pozostałości zespołu zakładu przemysłowego w Samsonowie (w tym na wielki piec) [7].

6.5 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

6.6 Obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego

Wykaz zabytków na terenie powiatu kieleckiego wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego stanowi łącznie 169 pozycji i stanowi załącznik nr 1 do przedmiotowego opracowania.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie zabytków ujętych w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego w podziale na funkcję poszczególnych obiektów. Wyodrębniono m.in. kościoły, zespoły kościelne (w skład których wchodzi kościoły, plebanie, dzwonnice, cmentarze przykościelne, otoczenie kościołów), zespoły pałacowe i dworskie (w tym ich ruiny), parki, cmentarze, obiekty mieszkalne, zabytki techniki czy grupę „inne”. Największą liczbę obiektów zabytkowych rejestrowych na terenie powiatu stanowią obiekty mieszkalne oraz kościoły i zespoły kościelne.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Tabela 2. Zestawienie zabytków z terenu powiatu kieleckiego ujętych w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego w podziale na funkcję poszczególnych obiektów.

Rodzaje obiektów zabytkowych	Gmina Bieliny	Gmina Bodzentyn	Gmina Chęciny	Gmina Chmielnik	Gmina Łagów	Gmina Łopuszno	Gmina Masłów	Gmina Miedziana Góra	Gmina Mniów	Gmina Morawica	Gmina Nowa Słupia	Gmina Piekoszów	Gmina Pierzchnica	Gmina Raków	Gmina Nowiny	Gmina Strawczyn	Gmina Zagnańsk	Gmina Daleszyce	Gmina Górno	Razem
Układy przestrzenne/urbanistyczne		1	1		1								1	1						5
Kościóły, zespoły kościelne	1	4	5	5	2			1	1	2	2	1	2	5		2	2		1	36
Kaplice	1				1		2	3		1			1				2			11
Zamki, ruiny zamku			1											1						2
Zespoły pałacowe i dworskie		1	2	2		1			1	1	1	1	1	1		2				14
Cmentarze	1	4	2		2	2		1	2	2		1				1	2			20

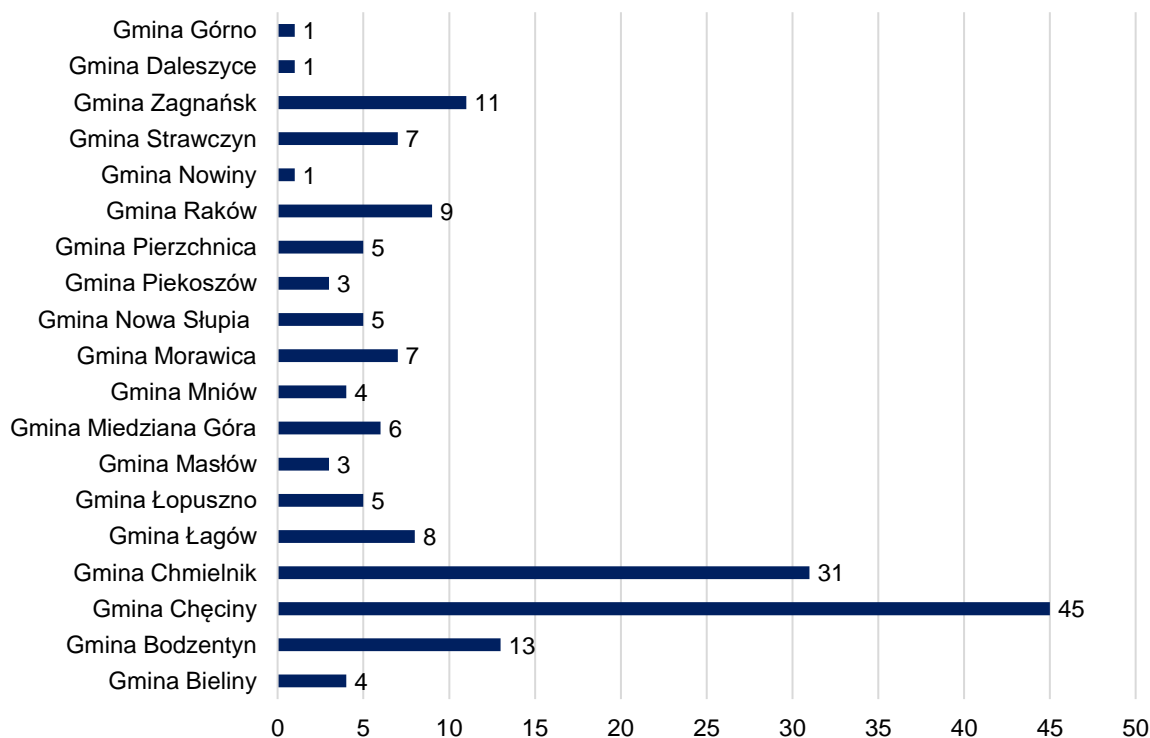
Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Rodzaje obiektów zabytkowych	Gmina Bieliny	Gmina Bodzentyn	Gmina Chęciny	Gmina Chmielnik	Gmina Łagów	Gmina Łopuszno	Gmina Masłów	Gmina Miedziana Góra	Gmina Mniów	Gmina Morawica	Gmina Nowa Słupia	Gmina Piekoszów	Gmina Pierzchnica	Gmina Raków	Gmina Nowiny	Gmina Strawczyn	Gmina Zagnańsk	Gmina Daleszyce	Gmina Górnio	Razem
Parki			1	2		1	1			1	1				1					8
Zabytki techniki	1		1	1	1			1								1	1			7
Budynki mieszkalne		1	28	20	1												2	1		53
Inne		2	4	1		1					1			1		1	2			13

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Największa liczba zabytków ujętych w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego zlokalizowana jest na terenie gmin Chęciny oraz Chmielnik.

Liczba zabytków ujętych w rejestrze zabytków w podziale na gminy

Wykres 1. Analiza liczby zabytków ujętych w rejestrze zabytków z terenu powiatu kieleckiego w podziale na gminy.

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

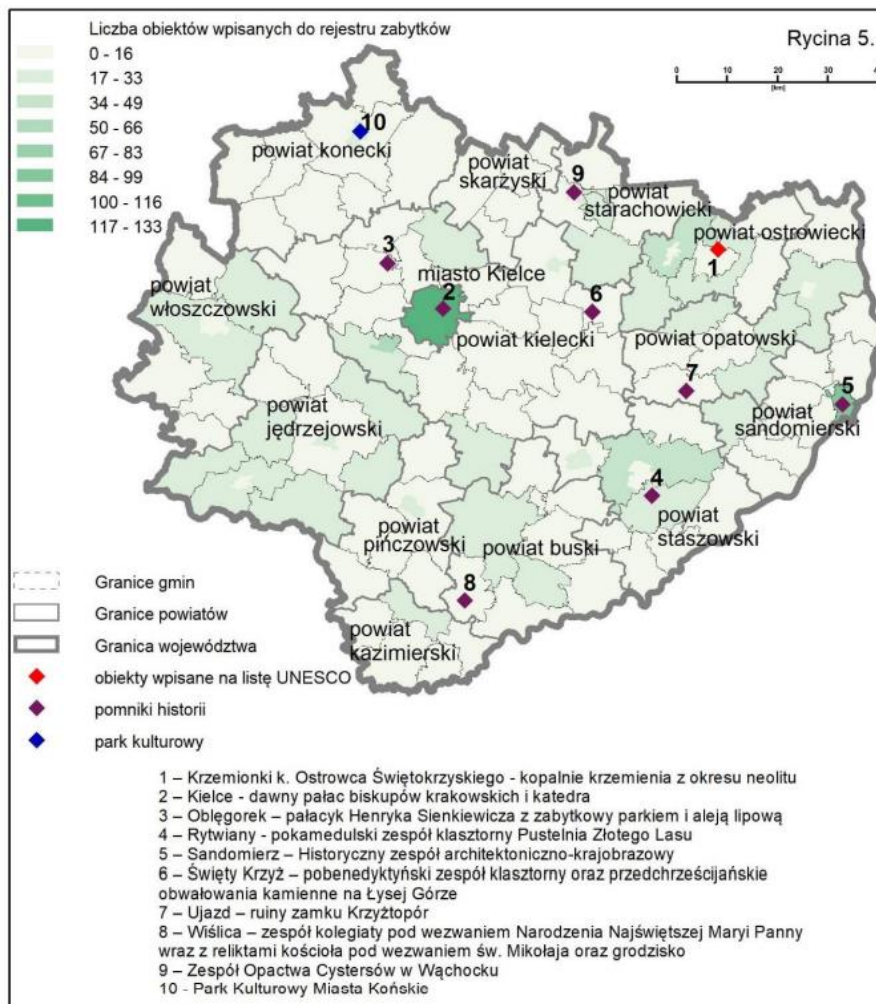
Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.), pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

6.7 Pomniki historii

Na terenie województwa świętokrzyskiego zlokalizowanych jest 10 obiektów najwyższej rangi (obiekty wpisane na listę Unesco, pomniki historii, parki kulturowe), w tym dwa na terenie powiatu kieleckiego, zgodnie z poniższym rysunkiem.

Rysunek 5. Zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych, pomniki historii oraz obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Na terenie powiatu kieleckiego znajdują się 2 pomniki historii:

- "Oblęgorek – pałacyk Henryka Sienkiewicza wraz z zabytkowym parkiem i aleją lipową", który został uznany za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 10 grudnia 2018 roku.
- „Święty Krzyż – pobenedyktynski zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne na Łysej Górze”, który został uznany za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 15 marca 2017 roku.

Uznanie zabytku jako pomnik historii jest tytułem honorowym podkreślającym szczególną rangę obiektu ujętego w rejestrze zabytków i wiąże się z szczególnie ścisłą ochroną zabytku związaną przede wszystkim z systematyczną kontrolą jego stanu zachowania.

6.8 Zabytki ruchome

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.) definiuje zabytek ruchomy, jako „rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne oraz inne obiekty niebędące w pełni dziełami sztuki (np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła, obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami).

Ponadto do zabytków ruchomych zalicza się obiekty wchodzące w skład wyposażenia budowli, także ich wystrój architektoniczny (np. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ścienne, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny: gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych oraz rzeźby ogrodowe, fontanny, kapliczki i krzyże przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.).

Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzony jest podobnie jak Rejestr Zabytków Nieruchomych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku lub z obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru zabytków nieruchomych nie wpisuje się obiektów znajdujących się w inwentarzu muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Do zabytków ruchomych na terenie powiatu kieleckiego zaliczyć można głównie wystrój i wyposażenie „ruchome” kościołów. Rejestr zabytków ruchomych na terenie powiatu obejmuje 54 lokalizacji i obejmuje 1081 pozycji. Ich wykaz na podstawie informacji pozyskanych od Wojewódzkiego Konserwatora Ochrony Zabytków w Kielcach przedstawiono w poniższej tabeli.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Tabela 3. Wykaz zabytków ruchomych z terenu powiatu kieleckiego.

Lp.	nr rejestru zabytków	data decyzji	Miejscowość	Gmina	Miejsce przechowywania	Obiekt	Liczba pozycji
1	21B	03.10.2000 r.	Chęciny	Chęciny	Zespół klasztorny SS. Bernardynek	wystrój i wyposażenie "ruchome"	46
2	42B	10.04.2004 r.	Łagów	Łagów	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	24
3	81B	31.05.2007 r.	Bieliny	Bieliny	Cmentarz parafialny	trzy nagrobki rodziny Paszkowskich i krzyż z 1935 r.	3
4	83B	05.06.2007 r.	Wolica	Chęciny	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	29
5	89B	19.12.2007 r.	Raków	Raków	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	64
6	102B	21.11.2008 r.	Chęciny	Chęciny	Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja	wystrój i wyposażenie "ruchome"	53
7	156B	08.04.1994 r. (+inf. urzędowa z 05.03.2009 r.)	Wzdół Rządowy	Bodzentyn	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	43
8	157B	15.12.1994 r., 27.02.2008 r., 30.01.2015 r. (+inf. urzędowa z 05.03.2009 r.)	Św. Katarzyna	Bodzentyn	Klasztor bernardynek	wystrój i wyposażenie "ruchome"	32

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	nr rejestru zabytków	data decyzji	Miejscowość	Gmina	Miejsce przechowywania	Obiekt	Liczba pozycji
9	158B	12.08.1996 r. (+inf. urzędowa z 04.03.2009 r. oraz 09.04.2009 r.)	Bodzentyn	Bodzentyn	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	104
10	159B	08.04.1994 r. (+inf. urzędowa z 04.03.2009 r. i 09.04.2009 r.)	Bieliny	Bieliny	Kościół parafialny pw. św. Józefa	wystrój i wyposażenie "ruchome"	43
11	167B	30.03.1976 r. (+inf. urzędowa z 19.08.2009 r.)	Bolmin	Chęciny	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	34
12	168B	30.03.1976 r. (+inf. urzędowa z 19.08.2009 r.)	Chęciny	Chęciny	Synagoga	wystrój i wyposażenie "ruchome"	12
13	169B	15.12.1994 r. (+inf. urzędowa z 19.08.2009 r.)	Łukowa	Chęciny	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	16
14	170B	30.03.1976 r. (+inf. urzędowa z 19.08.2009 r.)	Starochęciny	Chęciny	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	15
15	171B	22.03.1976 r. (+inf. urzędowa z 20.08.2009 r.)	Chmielnik	Chmielnik	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	76
16	172B	14.12.1992 r. (+inf. urzędowa z 20.08.2009 r.)	Sędziejowice	Chmielnik	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	35
17	174B	30.03.1988 r. (+inf. urzędowa z 18.09.2009 r.)	Cisów	Daleszyce	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	23
18	175B	30.03.1988 r., 30.01.2017 r., 16.10.2018 r. (+inf. urzędowa z 18.09.2009 r.)	Daleszyce	Daleszyce	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	67
19	176B	30.03.1988 r. (+inf. urzędowa z 23.09.2009 r.)	Daleszyce	Daleszyce	przy ul. Kościuszki	figura przydrożna św. Jana Nepomucena z 1811 r.	1

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	nr rejestru zabytków	data decyzji	Miejscowość	Gmina	Miejsce przechowywania	Obiekt	Liczba pozycji
20	187B	14.04.1997 r. (+ inf. urzędowa z 15.02.2009 r.)	Zbelutka Stara	Łagów	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	9
21	188B	02.01.1986 r. (+inf. urzędowa z 15.12.2009 r.)	Ćmińsk	Miedziana Góra	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	23
22	189B	02.01.1986 r. (+inf. urzędowa z 15.12.2009 r.)	Ćmińsk	Miedziana Góra	Figura przydrożna	"Św. Jan Nepomucen"	1
23	190B	01.04.1986 r. (+inf. urzędowa z 16.12.2009 r.)	Kostomłoty I	Miedziana Góra	Kaplica	wystrój i wyposażenie "ruchome"	4
24	191B	01.04.1986 r. (+inf. urzędowa z 16.12.2009 r.)	Kostomłoty	Miedziana Góra	Kościół parafialny pw. św. Andrzeja Boboli	Obraz Matki Bożej Niep. Poczęta	1
25	192B	01.04.1986 r. (+inf. urzędowa z 16.12.2009 r.)	Kostomłoty	Miedziana Góra	Figura przydrożna	"Św. Jan Nepomucen"	1
26	193B	01.04.1986 r. (+inf. urzędowa z 16.12.2009 r.)	Miedziana Góra	Miedziana Góra	Kaplica św. Barbary	wystrój i wyposażenie "ruchome"	3
27	194B	01.04.1986 r. (+inf. urzędowa z 16.12.2009 r.)	Miedziana Góra	Miedziana Góra	Figura przydrożna	"Św. Jan Nepomucen"	1
28	195B	29.01.1987 r. (+inf. urzędowa z 16.12.2009 r.)	Tumlin-Wykien	Miedziana Góra	przy drodze do Podegrodzia	Krzyż przydrożny z XVII w.	1
29	196B	30.03.1976 r., 25.09.2014 r. (+inf. urzędowa z 05.01.2010 r.)	Brzeziny	Morawica	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	39
30	197B	23.03.1976 r. (+ inf. urzędowa z 05.01.2010 r.)	Lisów	Morawica	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	39
31	198B	22.12.1992 r., 30.01.2014 r. (+inf. urzędowa z 05.01.2010 r.)	Nowa Słupia	Nowa Słupia	Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	wystrój i wyposażenie "ruchome"	25

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	nr rejestru zabytków	data decyzji	Miejscowość	Gmina	Miejsce przechowywania	Obiekt	Liczba pozycji
32	199B	29.08.1997 r. (inf. urzędowa z 07.01.2021 r.)	Piekoszków	Piekoszków	Zakład Usług Technologicznych	dłutownica z 1935 r.	1
33	200B	29.08.1989 r., 27.02.2014 r. (inf. urzędowa z dnia 07.01.2010 r.)	Pierzchnica	Pierzchnica	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	39
34	201B	22.12.1992 r. (+inf. urzędowa z 07.01.2010 r.)	Szumsko	Raków	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	29
35	202B	10.06.1991 r. (inf. urzędowa z 07.01.2010 r.)	Chełmce	Strawczyn	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	49
36	203B	15.12.1994 r. (+inf. urzędowa z 07.01.2012 r.)	Strawczyn	Strawczyn	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	29
37	205B	24.06.1991 r. (+ inf. urzędowa z 14.01.2010 r.)	Mniów	Mniów	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	16
38	206B	31.08.1989 r. (+inf. urzędowa z 14.01.2010 r.)	Drugnia	Pierzchnica	Kapliczka przydrożna	Rzeźba św. Jana Nepomucena	1
39	207B	29.01.1987 r. (+inf. urzędowa z 04.02.2010 r.)	Janaszów	Zagnańsk	Kapliczka przydrożna na działce nr ewid. 78/4	Rzeźba "Św. Jan Nepomucen"	1
40	208B	29.01.1987 r. (+inf. urzędowa z 04.02.2010 r.)	Samsonów Ciągłe	Zagnańsk	Kapliczka przydrożna	Rzeźba "Św. Jan Nepomucen"	1
41	211B	26.01.1987 r. (+inf. urzędowa z 16.03.2010 r.)	Samsonów	Zagnańsk	Na skrzyżowaniu dróg Miedziana Góra, Zagnańsk, Odrowąż (rozwidlenie dróg)	krzyż przydrożny	1
42	212B	16.01.1987 r. (+ inf. urzędowa z 16.03.2010 r.)	Tumlin-Węgle	Zagnańsk	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	23
43	213B	23.01.1987 r. (+ inf. urzędowa z 16.03.2010 r.)	Tumlin-Węgle	Zagnańsk	W odległości ok. 200 m od kościoła	krzyż przydrożny z XVII w.	1

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	nr rejestru zabytków	data decyzji	Miejscowość	Gmina	Miejsce przechowywania	Obiekt	Liczba pozycji
44	214B	23.01.1987 r. (+ inf. urzędowa z 16.03.2010 r.)	Umer	Zagnańsk	Na terenie posesji nr 2	kapliczka przydrożna z 1 poł. XIX w.	1
45	215B	29.01.1987 r., 06.02.2007 r. (+ inf. urzędowa z 17.03.2010 r.)	Zagnańsk	Zagnańsk	Kościół parafialny	wystrój i wyposażenie "ruchome"	8
46	216B	26.01.1987 r. (+ inf. urzędowa z 17.03.2010 r.)	Zagnańsk	Zagnańsk	Przy kościele parafialnym	"Św. Jan Nepomucen" z 1777 r.	1
47	217B	23.01.1987 r. (+ inf. urzędowa z 17.03.2010 r.)	Zagnańsk	Zagnańsk	Kapliczka na terenie posesji nr 7	rzeźba NMP	1
48	218B	23.01.1987 r. (+ inf. urzędowa z 17.03.2010 r.)	Zagnańsk- Chrusty	Zagnańsk	Kapliczka na terenie posesji nr 24	rzeźba św. Rozalii	1
49	294B	03.04.2012 r.	Leszczyzny	Górno	Cmentarz parafialny	nagrobek Salomei Skłodowskiej z 1882 r.	1
50	297B	17.04.2012 r.	Piekoszów	Piekoszów	Cmentarz parafialny	trzy nagrobki (Żochowskiego, Śląskich, Żochowskiej)	3
51	298B	02.03.2012 r.	Daleszyce	Daleszyce	Cmentarz parafialny	mogiła powstańcza z 1863 r.	1
52	397B	29.06.2016 r.	Chęciny	Chęciny	Cmentarz parafialny	4 nagrobki (Rybicka, Bochenek, Eret, Gizycki)	4
53	401B	03.01.2017 r.	Wola Kopcowa	Maslów	Na terenie posesji ul. Świętokrzyska 41	figura przydrożna św. Jana Nepomucena z 1774 r.	1
54	404B	12.04.2017 r.	Bodzentyń	Bodzentyń	przy ul. Suchedniowskiej	figura przydrożna Niepokalanie Poczętej NMP	1

6.9 Zabytki archeologiczne

Teren powiatu kieleckiego jest bardzo bogaty i ciekawy pod względem archeologicznym, a wiele występujących tu zjawisk kulturowych jest o zasięgu ponadregionalnym. Najważniejsze przejawy aktywności gospodarczej w pradziejach miały związek z rolniczym użytkowaniem urodzajnych gleb lessowych, pozyskiwaniem różnych odmian krzemienia, barwników mineralnych (hematyt) oraz wytopem rud żelaza.

Na terenie powiatu znajduje się 9 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego. Ich wykaz stanowi załącznik nr 1 do przedmiotowego opracowania.

Ewidencja zabytków archeologicznych na terenie powiatu kieleckiego oparta jest o tzw. sektory, które wyznaczono na podstawie AZP (Archeologicznego Zdjęcia Polski). Każdy z nich posiada wymiary 5 x 8 km, czyli 40 km².

- Gmina Łopuszno sektory: 83-58, 83-59, 83-60, 84-58, 84-59, 84-60, 85-59,
- Gmina Piekoszów sektory: 84-61, 85-60, 85-61, 86-60, 86-61,
- Gmina Strawczyn sektory: 83-60, 83-61, 84-60, 84-61,
- Gmina Miedziana Góra sektory: 82-62, 83-62, 84-62, 85-62,
- Gmina Zagnańsk sektory: 82-62, 82-63, 83-62, 83-63, 84-63,
- Gmina Masłów sektory: 84-63, 84-64, 85-63, 85-64,
- Gmina Górnio sektory: 85-64, 85-65, 86-64, 86-65,
- Gmina Daleszyce sektory: 86-63, 86-64, 86-65, 87-63, 87-64, 87-65, 87-66, 88-63, 88-64, 88-65, 88-66,
- Gmina Bieliny sektory: 85-65, 85-66, 86-65, 86-66, 87-65, 87-66,
- Gmina Bodzentyn sektory: 82-65, 82-66, 83-65, 83-66, 84-65, 84-66, 85-65, 85-66,
- Gmina Nowa Słupia sektory: 84-66, 84-67, 85-66, 85-67, 86-66, 86-67,
- Gmina Łągów sektory: 86-66, 86-67, 87-66, 87-67, 88-66, 88-67, 88-68, 89-67,
- Gmina Raków sektory: 88-65, 88-66, 88-67, 89-65, 89-66, 89-67, 90-65, 90-66, 90-67, 90-68,
- Gmina Pierzchnica sektory: 88-63, 88-64, 88-65, 89-63, 89-64, 89-65, 90-63, 90-64, 90-65,
- Gmina Chmielnik sektory: 89-63, 90-63, 90-64, 91-63, 91-64, 92-63, 92-64,
- Gmina Morawica sektory: 87-62, 86-63, 87-63, 88-62, 88-63, 89-62, 89-63,
- Gmina Chęciny sektory: 86-60, 86-61, 87-60, 87-61, 87-62, 88-61, 88-62,
- Gmina Nowiny sektory: 86-61, 86-62, 87-61, 87-62,
- Gmina Mniów sektory: 81-61, 81-62, 82-60, 82-61, 82-62, 83-60, 83-61.

Jeśli w przypadku prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych zostanie odkryty przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym należy wstrzymać wszystkie roboty, które mogą prowadzić do jego uszkodzenia lub zniszczenia, następnie w miarę możliwości zabezpieczyć przedmiot i niezwłocznie powiadomić o znalezisku właściwy organ - wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta) (Art. 32 pkt 1).

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewidziane zostały konsekwencje karne w sytuacji niepowiadomienia odpowiedniego organ w trakcie przypadkowego odkrycia przedmiotu (art. 116) oraz w przypadku odkrycia przedmiotu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, (Art. 115). Grzywnie podlegają także osoby, które nie zabezpieczą obwiednio znaleziska bądź nie wstrzymają robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot.

6.10 Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne odgrywa istotną rolę w jednoczeniu i określaniu kulturowej tożsamości grup społecznych. Odzwierciedla jej oczekiwania, które są wyrażane m.in. w formie języka, literatury, muzyki, tańca, obyczajów, ubioru.

We wsiach powiatu kieleckiego można jeszcze dziś usłyszeć nieskażoną gwara. Gwara kielecka, podobnie jak inne gwary polskie, różni się od języka ogólnego i innych gwar słownictwem. Pozostaje to w związku z odmiennymi realiami życia wiejskiego, pracą na roli, odrębnościami kultury materialnej, duchowej i społecznej mieszkańców wsi. Charakterystyczną cechą leksyki gwarowej w porównaniu z polszczyzną ogólną są synonimiczne ciągi wyrazowe lub odmienne znaczenia wyrazów.

Ludowe zwyczaje na terenie powiatu kultywują w głównej mierze zespoły folklorystyczne, rzeźbiarze i malarze, garncarze w Chałupkach (gm. Morawica), wycinankarki m.in. z Mąchocic (gm. Masłów) i inne.

Powiatowe życie kulturalne rozwijane jest przede wszystkim w instytucjach kultury: gminnych domach i ośrodkach kultury, coraz częściej także w świetlicach wiejskich, szkołach, remizach straży pożarnych. Animatorzy kultury systematycznie i profesjonalnie dają podwaliny późniejszym działaniom artystycznym - zarówno indywidualnym, jak i zespołowym np. (orkiestry). Ważnym ubogaceniem tej działalności są organizacje pozarządowe realizujące działania kulturalne (w tym koła gospodyń wiejskich), biblioteki oraz twórcy ludowi.

6.11 Zabytki w zbiorach muzealnych

Muzeum Wsi Kieleckiej (główna siedziba ul. Jana Pawła II 6, Kielce)

Celem działania muzeum jest gromadzenie, ochrona i udostępnianie zabytków kultury ludowej z obszaru województwa świętokrzyskiego, ze szczególnym uwzględnieniem budownictwa ludowego oraz popularyzacja kultury ludowej.

Muzeum Wsi Kieleckiej składa się z oddziałów, w tym zlokalizowanych na terenie powiatu kieleckiego:

- Park Etnograficzny w Tokarni (gmina Chęciny),
- Zagroda Czernikiewiczów w Bodzentynie (gmina Bodzentyn).

Park Etnograficzny (skansen) w Tokarni koło Chęciny, którego zadaniem jest zachowanie zabytków budownictwa wiejskiego i małomiasteczkowego Kielecczyzny oraz prezentowanie ich w otoczeniu zbliżonym do pierwotnego i w naturalnych zespołach fragmentów wsi.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Park Etnograficznego ma na celu gromadzenie i eksponowanie zabytków architektury w kilku zwartych sektorach. Są one reprezentatywne dla etnograficznych subregionów Kielecczyzny, czyli kolejno terenów: Gór Świętokrzyskich, Wyżyny Sandomierskiej, Niecki Nidziańskiej i Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Dodatkowo, w skansenie stworzono repliki małomiasteczkowego rynku, nawiązującego do dziewiętnastowiecznego układu urbanistycznego miejscowości takich jak Daleszyce, Chęciny, Wąchock, Łagów czy Suchedniów.

Dla odtworzenia pełnego, wiarygodnego historycznie obrazu życia społeczności wsi i miasteczek, w Muzeum prezentuje się również zabytki sakralne, a także małą architekturę tego typu: przydrożne krzyże, kapliczki i figury. W skansenie zobaczyć można także przykłady budownictwa dworsko-folwarcznego. Na podstawie badań archiwalnych i terenowych, odtworzono tu również istotne elementy dawnego środowiska przyrodniczego.

Fotografia 43. Widok na Park Etnograficzny w Tokarni.

Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego im. Mieczysława Radwana w Nowej Słupi (gmina Nowa Słupia)

Muzeum utworzono w związku z odkryciem na terenie Nowej Słupi, przy drodze na Święty Krzyż, starożytnych pieców hutniczych.

Na dzień opracowania dokumentu muzeum nie jest dostępne dla zwiedzających, ze względu na trwającą budowę nowego obiektu Muzeum Starożytnego Hutnictwa oraz Parku Legend.

Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku (ul. Aleja Lipowa 24, Oblęgorek, gmina Strawczyn)

Muzeum powstało w dawnej posiadłości letniej Henryka Sienkiewicza - nowelisty, powieściopisarza i publicyisty; będącego laureatem Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1905) za całokształt twórczości.

Obecnie wewnątrz pałacyku ekspozycja wiernie oddaje układ pokoi i ich wyposażenia z czasów zamieszkiwania w pałacu rodziny Sienkiewiczów. Składa się na nią gabinet, z dębowym, solidnym biurkiem, małą galerią portretów rodzinnych, kolekcja broni bliskowschodniej i afrykańskiej, część księgozbioru pisarza, książki o tematyce historycznej, tłumaczenia dzieł pisarza na języki obce często z dedykacjami od autorów, dzieła ulubionych pisarzy czy dary jubileuszowe i inne pamiątki.

Muzeum Kowalstwa Artystycznego w Oblęgorku (Gimnazjalna 21, Oblęgorek, gmina Strawczyn)

Muzeum zostało założone w starej kuźni Antoniego Moćko. W obiekcie prezentowane są eksponaty ukazujące dorobek artystyczny rodziny Moćków. Znajdują się tam różnego rodzaju zawiasy, okucia, kraty, narzędzia, świeczniki oraz elementy ozdobne. W muzeum, oprócz prostych narzędzi można zobaczyć eksponaty artystyczne jak krzyż na kamieniu czy replikę relikwiarza Krzyża Świętego, wykonaną na 1000-

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

lecie klasztoru na Świętym Krzyżu. Znajduje się tam również pierwsza ozdoba wykuta przez Antoniego Moćko (pan Twardowski na kogucie).

Muzeum Regionalne Towarzystwa Ziemi Samsonowskiej (Samsonów 5, gmina Zagnańsk)

Można w nim obejrzeć wystawę etnograficzną, która eksponuje dawne przedmioty i sprzęty codziennego użytku (m.in. kołowrotki, miedlice) oraz galerię obrazów. Jest tam oczywiście, wystawa związana z pamiątkami po dawnej hucie (m.in. kule armatnie).

Muzeum Mineralów i Skamieniałości (ul. Kielecka 20, Św. Katarzyna, 26-010 Bodzentyn)

Na terenie muzeum znajduje się ponad 1000 eksponatów: naturalne kryształy w skałach macierzystych, wyszlifowane klejnoty, rzeźby z kamieni i doskonale zachowane skamieniałości.

Muzeum posiada unikatową na skalę światową, wielokrotnie nagradzaną, prezentowaną na wielu wystawach w kraju i za granicą, kolekcję krzemienia pasiastego z największą na świecie (80 kg) oszlifowaną konkrecją.

Muzeum posiada także, m.in., jedną z najpiękniejszych w Polsce, kolekcję kamieni szlachetnych z 3 karatowym naturalnym diamentem w kimberlicie, cenną kolekcję malachitów, bogatą kolekcję kwarców z największym w Polsce (100 kg) okazem kryształu górskiego i wiele innych ciekawostek.

Muzeum Misyjne Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej (Święty Krzyż, gmina Nowa Słupia)

Muzeum, znajdujące się na terenie zespołu klasztornego sanktuarium na Świętym Krzyżu. W ramach muzealnej wystawy prezentowane są następujące ekspozycje:

- Sala nr 1 - poświęcona prądziejom Łysej Góry oraz historii klasztoru pod zarządem benedyktynów od XI do XIX wieku,
- Sala nr 2 - obrazująca okres od kasaty zakonu benedyktynów w 1819 roku, poprzez utworzenie w murach zakonnych więzienia w 1882 roku po lata II wojny światowej,
- Sala nr 3 - poświęcona odbudowie klasztoru przez oblatów, którzy przybyli na Święty Krzyż w 1936 roku, a także działalności misyjnej zgromadzenia. Prezentowane tu eksponaty pochodzą z krajów misyjnych Afryki (Kamerun, Lesotho, Egipt, Madagaskar), Azji (Kazachstan, Turkmenistan, Indie, Japonia, Chiny), Ameryki Północnej (Kanada) i Europy (Ukraina). W zbiorach znajdują się przedmioty kultu (m.in. Biblia w języku eskimoskim), stroje, biżuteria, przedmioty codziennego użytku oraz egzemplarze fauny.

Ośrodek Edukacyjno-Muzealny 'Świętokrzyski Sztetl' (Wspólna 14, gmina Chmielnik)

Dzięki multimedialnym mapom regionu, ekranom dotykowym, szybom holograficznym, ukrytym głośnikom - jest fascynującym "spacerem" po przedwojennych uliczkach Chmielnika, jest wyprawą w głąb nastroju i tradycji sztetla, jest spotkaniem z rodziną przygotowującą uroczysty szabat. Jest poznawaniem wielu miejsc, w których żyli obok siebie od stuleci Polacy i Żydzi i których nigdzie już w Polsce nie ma.

Centrum Kulturowo-Archeologiczne (ul. Świętokrzyska, gmina Nowa Słupia)

Centrum stanowi teren o powierzchni ponad 4 hektarów, na którym zrekonstruowano obiekty, właściwe dla budownictwa barbarzyńskiego oraz rzymskiego z okresów: rzymskiego i lateńskiego (od roku 400 p.n.e. do początków naszej ery). Na terenie parku znajduje się jedenaście zrekonstruowanych obiektów, w tym:

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- ziemianki i chaty mieszkalne, zrekonstruowane m.in. na podstawie wykopalisk prowadzonych w miejscowościach: Świlcza, Wrocieryż, Skały oraz Stobnica-Trzymorgi,
- chaty rzemieślnicze: kuźnia, chata rybaka, chata tkaczki,
- tzw. długi dom, zrekonstruowany na podstawie wykopalisk, prowadzonych w Wólce Łasieckiej,
- kopalnia żelaza,
- sauna, zrekonstruowana w oparciu o znaleziska z Modlniczki k. Krakowa,
- stanowiska dymarek i pieców garncarskich,
- fragmenty obozu rzymskiego z rekonstrukcją Wału Hadriana i wieżą (tzw. Burgią),
- "Święty gaj".

Na terenie Centrum organizowane są liczne pokazy starożytnego górnictwa rud, hutnictwa oraz garncarstwa (wyrób naczyń oraz cegieł), a także rzemiosł (kowlstwo, tkactwo, ciesielstwo, złotnictwo, rymarstwo, zielarstwo). Ponadto prezentowane jest uzbrojenie i życie codzienne legionistów rzymskich oraz zagroda celtycka. Główną imprezą, organizowaną na terenie obiektu są "Dymarki Świętokrzyskie", odbywające się w sierpniu każdego roku.

Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach (gmina Morawica)

Wystawa obrazuje dzieje garncarstwa ludowego w Chałupkach, jednego z najciekawszych ośrodków garncarskich w Polsce. Składa się z dwóch części: ekspozycyjnej i warsztatowej. Pierwsza z nich prezentuje piękno wyrobów glinianych produkowanych w Chałupkach. Ekspozycja ta składa się z wyrobów garncarskich, które wyrabiali mistrzowie tego rzemiosła: Armańscy, Głuszkowie, Sowińscy, Możdżyńscy. Ponadto można obejrzeć wyroby ceramiki figuralnej. W drugiej części ośrodka znajduje się dwukomorowy piec garncarski (z zademonstrowanym sposobem ułożenia naczyń przygotowanych do wypału) oraz urządzenia i narzędzia niezbędne w procesie produkcji.

Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach jest jedynym tego typu ośrodkiem w Polsce.

Centrum Edukacji i Kultury "Szklany Dom" w Ciekotach, gmina Masłów

Centrum jest położone na Żeromszczyźnie - terenie, na którym stał dwór zamieszkiwany w latach 1871–1883 przez rodzinę Żeromskich. W dworze tym dzieciństwo i młodość spędził jeden z najwybitniejszych pisarzy polskich Stefan Żeromski. W centrum wchodzi dwa obiekty:

- Dworek Stefana Żeromskiego – budynek stylizowany na dwór szlachecki z końca XIX wieku. Mieści wystawę stałą, poświęconą życiu i twórczości Stefana Żeromskiego, w ramach której prezentowane są m.in. portrety i zdjęcia pisarza oraz pamiątki po rodzinie, a także dawne meble i sprzęty.
- Centrum Edukacyjne Szklany Dom – obiekt posiadający pomieszczenia, służące wystawom czasowym oraz działalności kulturalnej oraz oświatowej. Na terenie placówki organizowane są m.in. zajęcia edukacyjne, związane z osobą pisarza Stefana Żeromskiego, imprezy turystyczne (rajdy), zajęcia taneczne oraz teatralne (Teatr Kapitałny). W obiekcie znajdują się również: sala widowiskowa, informacja turystyczna, wypożyczalnia rowerów oraz pokoje gościnne.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Na terenie powiatu znaleźć można także zabytki kultury judaistycznej, związane z dziejami społeczności żydowskiej, które są w ścisły sposób powiązane z historią powiatu kieleckiego. Do jednego z ważniejszych należy Synagoga przy ul. Wspólnej 14 w Chmielniku (gm. Chmielnik). Obecność dawnej kultury żydowskiej znaleźć można także m.in. na terenie gmin Bodzentyn (cmentarz żydowski), Chęciny (synagoga, cmentarz żydowski).

5.2.5. Gminne ewidencje zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym.

Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana. Podstawą do sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest opracowana gminna ewidencja zabytków.

Nie wszystkie gminy powiatu kieleckiego posiadają uzgodnione gminne ewidencje zabytków (stan na 30.06.2021 r.). Dane na ten temat przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4. Stan opracowanych gminnych ewidencji zabytków w gminach na terenie powiatu. [1].

Lp.	Gmina	Opinia dotycząca Gminnej Ewidencji Zabytków wydana przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków/ Podjęcie działań na rzecz opracowania GEZ	Rok wydania pozytywnej opinii dotyczącej gminnej ewidencji zabytków
1	Bieliny	19.04.2013, RDN.5135.7.19.2011-2013 /poz/	2013
2	Bodzentyn	2017, 2020 – przystąpienie do GEZ ¹	-
3	Chęciny	10.02.2017, RDN.5135.1.6.2016-2017 /poz/,	2017
4	Chmielnik	18.10.2019, ZRRiD.RN.5133.12.1.2018 /poz/	2018

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

5	Daleszyce	2018, 2019 - przystąpienie do GEZ, 30.06.2020, ZRRiD.RN.5133.15.2.2020 /poz/	2020
6	Górno	28.10.2020, ZRRiD.RN.5133.21.2.2020 /poz/	2020
7	Łagów	2018 - przystąpienie do GEZ ¹	-
8	Masłów	brak opinii do GEZ; 11.10.2016, RDN.5140.3.5.2016 /akt/	2016
9	Miedziana Góra	27.09.2017, ZRRiD.RN.5133.3.7.13.2011-2017 /poz/	2017
10	Mniów	11.03.2021, ZRRiD>RN.5133.45.1.2021 /poz/	2021
11	Morawica	10.05.2018, ZRRiD.RN.5133.46.1.2018 /poz/; 27.01.2020, ZRRiD.RN.5133.46.1.2020 /akt/; 03.03.2021, ZRRiD.RN.5133.46.1.2021 /akt/	2018
12	Nowiny	Rok 2021 - przystąpienie do GEZ ¹	
13	Piekoszów	31.07.2018, ZRRiD.RN.5133.61.3.2018	2018
14	Pierzchnica	29.07.2016, RDN.5135.1.9.2013-2016	2016
15	Raków	2019 - przystąpienie do GEZ ¹	-
16	Strawczyn	28.12.2018, ZRRiD.RN.5133.88.1.2018 /poz/	2018
17	Zagnańsk	2017, 2019 - przystąpiono do GEZ ¹	-
18	Łopuszno	-	-
19	Nowa Słupia	22.01.2016, RDN.5135.1.12014-2016 /poz/; 16.07.2020, ZRRiD.RN.5133.49.1.2020 /akt/	2016

Spośród 19 gmin powiatu kieleckiego 13 gmin posiada zaakceptowane pozytywnie gminne ewidencje zabytków.

Analizę obowiązujących na terenie gmin powiatu kieleckiego Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami przedstawiono w poniższej tabeli.

¹ Gmina rozpoczęła pracę związane z opracowaniem Gminnej Ewidencji Zabytków, jednakże nie uzyskała pozytywnej akceptacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Tabela 5. Stan opracowanych gminnych programów opieki nad zabytkami w gminach powiatu kieleckiego [1].

Lp.	Gmina	Lata obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	Rok podjęcia Uchwały dotyczącej Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
1	Bieliny	2017-2020	2016
2	Bodzentyn	-	-
3	Chęciny	2020-2023	2020
4	Chmielnik	2020-2023	2020
5	Daleszyce	2021-2024	2021
6	Górno	-	-
7	Łagów	-	-
8	Maslów	-	-
9	Miedziana Góra	2018-2021	-
10	Mniów	-	-
11	Morawica	2018-2021	2018
12	Nowiny	-	-
13	Piekoszów	2018-2021	2018
14	Pierzchnica	2020-2023	2020
15	Raków	-	-
16	Strawczyn	2019-2020	2019
17	Zagnańsk	-	-
18	Łopuszno	-	-
19	Nowa Słupia	2020-2023	2020

Spośród 19 gmin powiatu kieleckiego 10 gmin posiada podjęte Uchwały o przyjęciu do realizacji Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami.

7 Ocena stanu dziedzictwa kulturowego powiatu. Analiza szans i zagrożeń

Diagnoza oraz ocena stanu dziedzictwa kulturowego powiatu kieleckiego została wykonana na podstawie:

- analizy dokumentów strategicznych powiatu oraz gmin,
- publikacji książkowych i wydań broszurowych dotyczących regionu,
- informacji o inwestycjach zrealizowanych na terenie powiatu oraz projektów do realizacji w najbliższych latach.

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego została przedstawiona poniżej.

Mocne strony:

- zróżnicowany i bogaty zasób dziedzictwa kulturowego powiatu,
- unikatowe zabytki w skali kraju: m.in. zamek w Chęcinach, ruiny dawnego zamku w Bodzentynie,
- ciekawe zabytki techniki m.in. pozostałości zakładu wielkopieczowego w Bobrzy gm. Miedziana Góra i Samsonów gm. Zagnańsk),
- dobry stan techniczny obiektów będących własnością powiatu,
- liczne dotacje pozyskiwane na działania renowacyjne obiektów zabytkowych,
- dwa pomniki historii zlokalizowane na terenie powiatu,
- cenne zabytki architektury i sztuki,
- liczne zespoły pałacowe,
- liczne kapliczki, krzyże przydrożne, w tym o wysokich walorach artystycznych,
- walory przyrodnicze powiatu i liczne obszary ochronione – np. Jaskinia Raj, Świętokrzyski Park Narodowy,
- zwiększająca się świadomość ważności zasobów dziedzictwa kulturowego w promocji regionu,
- szlaki turystyczne na terenie powiatu,
- unikatowe muzea działające na terenie powiatu (m.in. Park Etnograficzny w Tokarni, Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach)
- prężnie działające ośrodki kultury,
- baza noclegowa i gastronomiczna na terenie powiatu,
- możliwości rozwojowe wsi w oparciu o walory zabytkowe, rolnictwo i agroturystykę,
- wsparcie finansowe powiatu dla przedsięwzięć kulturalnych i edukacyjnych,
- bogata oferta kulturalna powiatu i liczne wydarzenia
- potencjał turystyki rekreacyjnej,
- dobre warunki do uprawiania aktywności fizycznej,
- dobra infrastruktura agroturystyczna.

Słabe strony:

- niszczenie stanowisk archeologicznych przez działalność rolniczą i inwestycyjną
- zły stan części zespołów dworsko i pałacowo parkowych,

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- brak odpowiedniego zabezpieczenia ruin cennych obiektów zabytkowych,
- nieuregulowany stan prawny wielu zabytków,
- brak opracowanych gminnych programów opieki nad zabytkami przez wszystkie gminy powiatu,
- brak aktualnych gminnych ewidencji zabytków dla wszystkich gmin powiatu,
- niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego powiatu jako produktu turystycznego,
- niedostateczne oznakowanie zabytków,
- niewystarczające środki finansowe w budżetach samorządów na renowację zabytków,
- mała ilość społecznych opiekunów zabytków.

Szanse:

- fundusze Unii Europejskiej na poprawę zabytków i ich ochronę,
- wzrost roli zabytku jako obiektu turystycznego,
- promocja bazy noclegowej i gastronomicznej,
- rosnąca wiedza i świadomość władz lokalnych o wartości dziedzictwa kulturowego,
- potencjał dziedzictwa kulturowego jako czynnika stymulującego rozwój turystyczny regionu,
- aktywność organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe,
- wzrost środków finansowych na dotacje dla organizacji pozarządowych na prace konserwacyjne przy zabytkach,
- potencjał do rozwoju różnych form turystyki,
- potencjał do rozwoju produktów regionalnych,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych i zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki,
- rosnąca rola samorządów w sferze ochrony i opieki nad zabytkami.

Zagrożenia:

- komercjalizacja zabytków,
- prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, niezgodnie ze sztuką budowlaną bez nadzoru konserwatora,
- zły stan techniczny zabytków wynikający z wieloletnich zaniedbań,
- pogarszający się stan techniczny zabytków ze względu na wysokie koszty prac konserwatorskich
- niedostateczne zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami,
- niedostateczna edukacja o dziedzictwie kulturalnym regionu,
- presja inwestycyjna na tereny o walorach kulturowych i przyrodniczo-kulturowych,
- niewystarczająca promocja działań na rzecz ochrony, konserwacji i rewitalizacji zabytków,
- klęski żywiołowe (np. pożary, powodzie)

8 Założenia programowe

8.1 Priorytety i kierunki działań powiatowego programu opieki

Priorytet I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:

Kierunek 1: Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.

Kierunek 2: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców:

Kierunek 1: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu

Kierunek 2. Edukacja i popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu

8.2 Działania powiatowego programu opieki nad zabytkami

W poniższej tabeli przedstawiono przewidziane do realizacji działania w ramach wyznaczonych priorytetów.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Tabela 10. Działania do realizacji w ramach Programu Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024.

Priorytet I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Monitoring realizacji działań
Kierunek 1: Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie	Przyjęcie przez Radę Powiatu Programu Ochrony nad Zabytkami powiatu kieleckiego oraz okresowe monitorowanie jego realizacji	2021-2024	Starostwo Powiatowe w Kielcach	Liczba raportów monitoringowych [szt.]
Kierunek 2: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Wsparcie prowadzenia prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność powiatu	2021-2024	Starostwo Powiatowe w Kielcach	Liczba przeprowadzonych działań [szt.]
	Umieszczanie przez Starostę w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków lub właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie	2021-2024	Starostwo Powiatowe w Kielcach	Liczba odpowiednio oznakowanych zabytków [szt.]

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

	Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością powiatu	2021-2024	Starostwo Powiatowe w Kielcach	Kwota pozyskanych środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością powiatu [zł]
	Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach powiatu	2021-2024	Starostwo Powiatowe w Kielcach	Liczba przeprowadzonych działań [szt.]
	Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach nie będących własnością powiatu w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych na podstawie Uchwały Rady Powiatu w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków (w miarę możliwości finansowych)	2021-2024	Starostwo Powiatowe w Kielcach	Kwota udzielonych dotacji [zł]
Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców				
Kierunek działań	Działania	Termin realizacji		Monitoring realizacji działań

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

<p>Kierunek 1: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu</p>	<p>Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu, a także o jego walorach turystycznych na stronie internetowej powiatu oraz w innych dostępnych środkach masowego przekazu</p>	<p>2021-2024</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba publikacji dotyczących wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu [szt.]</p>
	<p>Wydawanie materiałów, publikacji, folderów dotyczących zabytków w powiecie</p>	<p>2021-2024 Corocznie m.in. jeden materiał promocyjny</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba wydanych materiałów, publikacji, folderów dotyczących zabytków w powiecie [szt.]</p>
	<p>Informowanie lokalnej społeczności o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego</p>	<p>2021-2024</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba przedstawionych informacji [szt.]</p>
<p>Kierunek 2. Edukacja i popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym powiatu</p>	<p>Organizacja imprez z zakresu kultury propagujących historię i tradycję o charakterze ponadgminnym</p>	<p>2021-2024</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba zorganizowanych imprez [szt.]</p>
	<p>Rozwijanie działalności edukacyjnej poprzez współdziałanie z samorządami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami, popularyzującą ochronę zabytków</p>	<p>2021-2024</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba działań edukacyjnych [szt.]</p>

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

	<p>Promowanie istniejących szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych przebiegających w pobliżu obiektów zabytkowych:</p> <p>Przygotowanie cyklu materiałów filmowych promujących szlaki turystyczne biegnące na terenie powiatu</p>	<p>2021-2024</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba działań promocyjnych dotyczących szlaków i ścieżek turystycznych [szt.]</p>
	<p>Propagowanie wśród mieszkańców prowadzenia działalności agroturystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu:</p> <p>przygotowywanie bazy potencjału turystycznego regionu, zawierającej m.in. listę: atrakcji turystycznych, miejsc wypoczynku i rekreacji, szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, kajakowych) miejsc pamięci wydarzeń historycznych, zabytków, ciekawych obiektów architektonicznych i przyrodniczych</p> <p>przygotowanie bazy agroturystycznej, turystycznej i gastronomicznej, zawierającej spis produktów i potraw lokalnych</p>	<p>2021-2023</p>	<p>Starostwo Powiatowe w Kielcach</p>	<p>Liczba podjętych działań dotyczących wspierania działalności agroturystycznej [szt.]</p>

Źródło: Opracowanie własne.

9 Instrumentarium realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w *Programie Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 2) finansowych – -udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków; korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje; współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publicznego - prywatnego” (PPP);
- 3) koordynacji – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa, powiatu i gminy, współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) społecznych – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 5) kontrolnych – oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym powiatu, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji POnZ oraz aktualizacja POnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania; monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego; prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji POnZ; aktualizacja bazy zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie powiatu.

10 Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024 po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Powiatu, w celu przyjęcia go Uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Starosta będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawiał je Radzie Powiatu.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

- 1) ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- 2) efektywność wykonania zadań;
- 3) wartość finansową zrealizowanych zadań;
- 4) zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiedzialnymi za zabytki.

11 Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m.in. z następujących źródeł:

- 1) z budżetu powiatu finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.);
- 2) z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.);
- 3) z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.);
- 4) z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.) w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- 5) z dotacji unijnych;
- 6) od fundacji;
- 7) od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

11.1 Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz.U. 2021 poz. 710, ze zm.) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych,

w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

12 Realizacja i finansowanie przez powiat zadań z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robot jest zdaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd powiatowy powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest powiat kielecki,
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze powiatu kieleckiego.

Zgodnie z art. 81 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 roku dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa w trybie i na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. W myśl powyższych przepisów powiat kielecki podjął Uchwałę nr XXVIII/14/2021 Rady Powiatu w Kielcach z dnia 18 marca 2021 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków

13 Spis tabel

<u>TABELA 1. WYKAZ ZABYTEKÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW NA TERENIE POWIATU KIELECKIEGO. [1].</u>	44
<u>TABELA 2. ZESTAWIENIE ZABYTEKÓW Z TERENU POWIATU KIELECKIEGO UJĘTYCH W REJESTRZE ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W PODZIALE NA FUNKCJE POSZCZEGÓLNYCH.</u>	60
<u>TABELA 3. WYKAZ ZABYTEKÓW RUCHOMYCH Z TERENU POWIATU KIELECKIEGO.</u>	66
<u>TABELA 4. STAN OPRACOWANYCH GMINNYCH EWIDENCJI ZABYTEKÓW W GMINACH NA TERENIE POWIATU. [1].</u>	77
<u>TABELA 5. STAN OPRACOWANYCH GMINNYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTEKAMI W GMINACH POWIATU KIELECKIEGO [1].</u>	78

14 Spis rysunków

<u>RYSUNEK 1. UMIEJSCOWIENIE POWIATU KIELECKIEGO NA MAPIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO [2] (OZNACZONY KOLOREM NIEBIESKIM).</u>	16
<u>RYSUNEK 2. GMINY NA TERENIE POWIATU KIELECKIEGO [2].</u>	17
<u>RYSUNEK 3. HERB POWIATU KIELECKIEGO [2].</u>	23
<u>RYSUNEK 4. FLAGA POWIATU KIELECKIEGO [2].</u>	23
<u>RYSUNEK 5. ZABYTEKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH, POMNIKI HISTORII ORAZ OBIEKTY WPISANE NA LISTĘ ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA UNESCO.</u>	64

15 Spis fotografii

<u>FOTOGRAFIA 1. WIDOK OD POŁUDNIA NA RUINĘ ZAMKU W BODZENTYNIE [5].</u>	24
<u>FOTOGRAFIA 2. WIDOK NA ZAMEK W CHĘCINACH [6].</u>	25
<u>FOTOGRAFIA 3. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JÓZEFA OBLUBIEŃCA W BIELINACH.</u>	26
<u>FOTOGRAFIA 4. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. STANISŁAWA BPA.</u>	26
<u>FOTOGRAFIA 5. WIDOK NA ZESPÓŁ KLASZTORNY BERNARDYNEK.</u>	26
<u>FOTOGRAFIA 6. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY W MIEJSCOWOŚCI WZDÓŁ KOLONIA.</u>	27
<u>FOTOGRAFIA 7. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. BARTŁOMIEJA W CHĘCINACH.</u>	27
<u>FOTOGRAFIA 8. WIDOK NA KOŚCIÓŁ I KLASZTOR OO FRANCISZKANÓW W CHĘCINACH.</u>	27

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

<u>FOTOGRAFIA 9. WIDOK NA KOŚCIÓŁ I KLASZTOR SS BERNARDYNEK W CHĘCINACH.</u>	28
<u>FOTOGRAFIA 10. WIDOK NA ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PW. ŚW. STANISŁAWA W STAROCHEĆCINACH.</u>	28
<u>FOTOGRAFIA 11. WIDOK NA ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO W CHMIELNIKU.</u>	29
<u>FOTOGRAFIA 12. KOŚCIÓŁ ŚW. TRÓJCY W CHMIELNIKU.</u>	29
<u>FOTOGRAFIA 13. WIDOK NA ZESPÓŁ KLASZTORNY OO BERNARDYNÓW.</u>	29
<u>FOTOGRAFIA 14. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JAKUBA STARSZEGO</u>	30
<u>FOTOGRAFIA 15. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA.</u>	30
<u>FOTOGRAFIA 16. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. TRÓJCY W ĆMIŃSKU.</u>	30
<u>FOTOGRAFIA 17. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W BRZEZINACH.</u>	31
<u>FOTOGRAFIA 18. WIDOK OD WSCHODU NA ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW W ŚWIĘTYM KRZYŻU.</u>	31
<u>FOTOGRAFIA 19. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PW. NARODZENIA NMP W PIEKOSZOWIE.</u>	32
<u>FOTOGRAFIA 20. WIDOK NA ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO W PIERZCHNICY.</u>	32
<u>FOTOGRAFIA 21. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. TRÓJCY W RAKOWIE.</u>	33
<u>FOTOGRAFIA 22. WIDOK NA KOŚCIÓŁ ŚW. DUCHA W BODZENTYNIE.</u>	33
<u>FOTOGRAFIA 23. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PW. NAWIEDZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY W BARDZIE.</u>	33
<u>FOTOGRAFIA 24. WIDOK NA KOŚCIÓŁ ŚW. ROZALII I ŚW. MARCINA W ZAGNAŃSKU.</u>	34
<u>FOTOGRAFIA 25. WIDOK NA KOŚCIÓŁ CHRYSZTUSA KRÓLA W KRAJNIE.</u>	34
<u>FOTOGRAFIA 26. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. WAWRZYŃCA W DRUGNI.</u>	34
<u>FOTOGRAFIA 27. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PW. NARODZENIA NMP W BOLMINIE.</u>	34
<u>FOTOGRAFIA 28. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA W LISOWIE.</u>	35
<u>FOTOGRAFIA 29. WIDOK NA KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA W NOWEJ SŁUPI.</u>	35
<u>FOTOGRAFIA 30. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY W TUMLINIE.</u>	35
<u>FOTOGRAFIA 31. WIDOK NA DWÓR I PARK W PODZAMCZU.</u>	36
<u>FOTOGRAFIA 32. POZOSTAŁOŚĆ ZESPOŁU DWORSKO – PARKOWEGO W WÓLCE KŁUCKIEJ.</u>	36
<u>FOTOGRAFIA 33. WIDOK NA ZESPÓŁ DWORSKI W STAREJ SŁUPI.</u>	37
<u>FOTOGRAFIA 34. WIDOK NA DAWNY ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY</u>	37
<u>FOTOGRAFIA 35. PAŁACYK H. SIENKIEWICZA W OBLĘGORKU.</u>	38
<u>FOTOGRAFIA 36. WIDOK NA PAŁAC I PARK W ŁOPUSZNIE.</u>	39
<u>FOTOGRAFIA 37. WIDOK NA RUINĘ PAŁACU W PODZAMCZU PIEKOSZOWSKIM.</u>	40
<u>FOTOGRAFIA 38. WIDOK NA MUR OPOROWY.</u>	41
<u>FOTOGRAFIA 39. WIDOK NA POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO.</u>	42
<u>FOTOGRAFIA 40. RUINY WIELKIEGO PIECA W KUŹNIAKACH.</u>	42
<u>FOTOGRAFIA 41. WIDOK NA CZĘŚĆ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU ZAKŁADU PRZEMYSŁOWEGO W SAMSONOWIE (W TYM NA WIELKI PIEC) [7].</u>	43
<u>FOTOGRAFIA 42. WIDOK NA PARK ETNOGRAFICZNY W TOKARNI.</u>	73

16 Literatura

1. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach – Informacje przekazane zgodnie z pismem z dnia 27.07.2021 r. [Znak pisma: IR.5131.4.1.2021].
2. Informacje przekazane przez Starostwo Powiatowe w Kielcach.
3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 nr 30 poz. 259).
4. https://nid.pl/pl/Dla_wlasciocieli_i_zarzadcow/opieka-nad-zabytkami/pomniki-historii/identyfikacja-wizualna/
5. <https://www.zamkipolskie.com/>
6. <https://www.hotelodyssey.pl/>
7. https://swietokrzyskie.travel/informator_turystyczny/zabytki/ruiny_zamku_w_rembowie
8. www.mojeswietokrzyskie.pl

17 Załącznik nr I – wykaz zabytków ujętych w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego

Wykaz zabytków nieruchomych

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
1	Bieliny	Belno	Młyn	A 210
2	Bieliny	Bieliny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 211
2a	Bieliny	Bieliny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Józefa Oblubieńca	A 211
2b	Bieliny	Bieliny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia	A 211
3	Bieliny	Bieliny	CMENTARZ PARAFIALNY	A 212
4	Bieliny	Mokoszyn	KAPLICA	A 213
5	Bodzentyn	Bodzentyn	układ przestrzenny (rozplanowanie oraz krajobraz wewnętrzny i zewnętrzny) Miasta Bodzentyna	A 214
6	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 215
6a	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Stanisław bpa (dawniej Wniebowzięcia NMP)	A 215
6b	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica	A 215
6c	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) ogrodzenie wraz z portalem	A 215
6d	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 4) teren przykościelny w granicach ogrodzenia	A 215
7	Bodzentyn	Bodzentyn	Ruiny kościoła pw. św. Ducha	A 216
8	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY	A 217
8a	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY: 1) ruiny pałacu biskupiego (dawnego zamku)	A 217
8b	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY: 2) dziedziniec	A 217
8c	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY: 3) zwierzyniec	A 217
8d	Bodzentyn	Bodzentyn	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY: 4) park - otaczający krajobraz	A 217
9	Bodzentyn	Bodzentyn	pozostałości dawnych murów miejskich	A 218
10	Bodzentyn	Bodzentyn	teren cmentarza parafialnego	A 219
11	Bodzentyn	Bodzentyn	teren cmentarza wojennego z I Wojny Światowej przy ul. Suchedniowskiej	A 220
12	Bodzentyn	Bodzentyn	teren cmentarza żydowskiego	A 221
13	Bodzentyn	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BERNARDYNEK	A 222
13a	Bodzentyn	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BERNARDYNEK: 1) kościół klasztorny pw. Św. Katarzyny	A 222
13b	Bodzentyn	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BERNARDYNEK: 2) klasztor Bernardynek (dawniej Bernardynów)	A 222
13c	Bodzentyn	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BERNARDYNEK: 3) krużganki	A 222

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
14	Bodzentyn	SIEKIERNO	MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ "WYKUS"	A 223
14a	Bodzentyn	SIEKIERNO	MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ "WYKUS": 1) kapliczka	A 223
14b	Bodzentyn	SIEKIERNO	MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ "WYKUS": 2) teren wokół kapliczki w promieniu 30 m., z wyłączeniem drzewostanu	A 223
15	Bodzentyn	WZDÓŁ KOLONIA	Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP (dawniej Św. Małgorzaty, dawniej w miejscowości Wzdół)	A 224
16	Bodzentyn	WZDÓŁ RZĄDOWY	Teren cmentarza parafialnego	A 225
17a	Chęciny	Bolmin	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Narodzenia NMP	A 226
17b	Chęciny	Bolmin	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica	A 226
17c	Chęciny	Bolmin	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) otoczenie kościoła w granicach ogrodzenia	A 226
18	Chęciny	Bolmin	Ruiny dworu	A 227
19	Chęciny	Chęciny	układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta Chęciny jako miasto starodawne z rozplanowaniem placów ulic oraz zabudową (załącznik graficzny z 1990 r.)	A 228
20a	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja	A 229
20b	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) kaplica Fotygów	A 229
20c	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia	A 229
21	Chęciny	Chęciny	Kościół szpitalny pw. Św. Ducha i przytułek przy ul. Ogrodowej 15 (obecnie dom mieszkalny)	A 230
22	Chęciny	Chęciny	bożnica przy ul. Długiej 21	A 231
23a	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO FRANCISZKANÓW: 1) kościół klasztorny pw. Wniebowzięcia NMP	A 232
23b	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO FRANCISZKANÓW: 2) Klasztor OO Franciszkanów	A 232
23c	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO FRANCISZKANÓW: 3) kaplica pw. Św. Leonarda (Branickiego)	A 232
23d	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO FRANCISZKANÓW: 4) budynek bramny	A 232
23e	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO FRANCISZKANÓW: 5) budynek administracyjny	A 232
23f	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY OO FRANCISZKANÓW: 6) budynek gospodarczy	A 232
24	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY SS KLARYSEK (OBECNIE SS BERNARDYNEK)	A 233
24a	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY SS KLARYSEK (OBECNIE SS BERNARDYNEK): 1) kościół klasztorny pw. Św. Marii Magdaleny	A 233

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
24b	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY SS KLARYSEK (OBECNIE SS BERNARDYNEK: 2) Klasztor SS Klarysek (dawniej Bernardynek)	A 233
24c	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ KLASZTORNY SS KLARYSEK (OBECNIE SS BERNARDYNEK: 3) teren klasztorny w granicach ogrodzenia	A 233
25	Chęciny	Chęciny	ruina zamku	A 234
26	Chęciny	Chęciny	teren cmentarza parafialnego (dawniej komunalnego)	A 235
27	Chęciny	Chęciny	teren cmentarza żydowskiego	A 236
28	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 1	A 237
29	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 2	A 238
30	Chęciny	Chęciny	ratusz przy pl. 2 Czerwca 4	A 239
31	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 5	A 240
32	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 6	A 241
33	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 10 (dawniej 9/10)	A 243
34	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 15/17 (dawniej 14/17)	A 244
35	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 18	A 245
36	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 23 (dawniej 19)	A 246
37	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 20	A 247
38	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 21	A 248
39	Chęciny	Chęciny	kamienica przy pl. 2 Czerwca 24/26	A 249
40	Chęciny	Chęciny	dawny zajazd "Pod Srebrną Górą" przy pl. 2 Czerwca 27/28 i ul. Jędrzejowskiej 2	A 250
41	Chęciny	Chęciny	kamienica przy ul. Długiej 3	A 251
42	Chęciny	Chęciny	kamienica przy ul. Długiej 6	A 252
43	Chęciny	Chęciny	budynek mieszkalny przy ul. Jędrzejowskiej 3	A 253
44	Chęciny	Chęciny	kamienica przy ul. Łokietka 2/4	A 254
45	Chęciny	Chęciny	budynek mieszkalny przy ul. Łokietka 36 (dawniej nr 30)	A 255
46	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ DOMU ZW. "NIEMCZÓWKA"	A 256
46a	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ DOMU ZW. "NIEMCZÓWKA": 1) dom tzw. "Niemczówka" przy ul. Małogoskiej 7	A 256
46b	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ DOMU ZW. "NIEMCZÓWKA": 2) otoczenie - podwórze przy ul. Małogoskiej 7	A 256
46c	Chęciny	Chęciny	ZESPÓŁ DOMU ZW. "NIEMCZÓWKA": 3) murowane ogrodzenie dziedzińca	A 256
47	Chęciny	Chęciny	budynek mieszkalny przy ul. Małogoskiej 17 i 21 (dawniej budynki mieszkalne)	A 257
48	Chęciny	Chęciny	chałupa drewniana przy ul. Małogoskiej 50 (dawniej 48)	A 258
49	Chęciny	Chęciny	chałupa drewniana przy ul. Małogoskiej 58	A 259
50	Chęciny	Chęciny	kamienica przy ul. Staszica 3	A 260
51	Chęciny	Chęciny	budynek dawnych jatek przy ul. Strażackiej 1b	A 261
52	Chęciny	Chęciny	budynek przy ul. Szkolnej 2	A 262
53	Chęciny	Chęciny	dawny spichlerz przy ul. Żeromskiego 8 (obecnie bud. gospodarczy)	A 263
54	Chęciny	Chęciny	dawny dom zajezdny przy ul. Żeromskiego 9 (obecnie budynek mieszkalno-usługowy)	A 264
55	Chęciny	Korzecko	kuźnia w zagrodzie nr 81 (dawniej 60)	A 265

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
56	Chęciny	Milechowy	zespół mieszkalno-gospodarczy "Kolonja Wierna Rzeka": "Domek Średni", "Dom Duży" i dom	A 266
57	Chęciny	Podzamcze	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	A 267
57a	Chęciny	Podzamcze	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY: 1) dwór starościński	A 267
57b	Chęciny	Podzamcze	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY: 2) brama wjazdowa tzw. "Sobieskiego"	A 267
57c	Chęciny	Podzamcze	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY: 3) park	A 267
58	Chęciny	Starochęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 268
58a	Chęciny	Starochęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny (dawniej filialny) pw. Św. Stanisława	A 268
58b	Chęciny	Starochęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica północna	A 268
58c	Chęciny	Starochęciny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) dzwonnica południowa	A 268
59	Chęciny	Tokarnia	teren Parku Etnograficznego w Tokarni w granicach działek jak w załączniku	A 269
60	Chęciny	Wolica	ZESPÓŁ DWORCA KOLEI NORMALNOTOROWEJ	A 270
60a	Chęciny	Wolica	ZESPÓŁ DWORCA KOLEI NORMALNOTOROWEJ: 1) budynek dworca PKP	A 270
60b	Chęciny	Wolica	ZESPÓŁ DWORCA KOLEI NORMALNOTOROWEJ: 2) dom pracowników kolei przy ul. Szkolnej 31	A 270
61	Chmielnik	Chmielnik	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 273
61a	Chmielnik	Chmielnik	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	A 273
61b	Chmielnik	Chmielnik	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica	A 273
61c	Chmielnik	Chmielnik	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) teren otaczający kościół w granicach ogrodzenia	A 273
62	Chmielnik	Chmielnik	kościół filialny pw. Św. Trójcy	A 274
63	Chmielnik	Chmielnik	synagoga przy ul. Wspólnej 14	A 275
64	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Jana Pawła II nr 4 (dawniej przy ul. Świerczewskiego)	A 276
65	Chmielnik	Chmielnik	budynek mieszkalny przy ul. Konopnickiej 5	A 277
66	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Kościuszki 8	A 278
67	Chmielnik	Chmielnik	willa przy ul. Polnej 9	A 279
68	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 1	A 280
69	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 3	A 281
70	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 4	A 282
71	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 9	A 283
72	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 11 i 12 i ul. Wolności 2 (dawniej Rynek 12)	A 284

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
73	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 13a i 13b (dawniej Rynek 14)	A 285
74	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 14 i 15 (dawniej Rynek 15)	A 286
75	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Rynek 16	A 287
76	Chmielnik	Chmielnik	dawny zajazd (obecnie budynek usługowo-mieszkalny) przy ul. Rynek 26	A 288
77	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Sienkiewicza 3	A 289
78	Chmielnik	Chmielnik	budynek mieszkalno-gospodarczy przy ul. 13 Stycznia 12	A 290
79	Chmielnik	Chmielnik	zespół willi (willa, oficyna północna, oficyna południowa i ogród) przy ul. 13 Stycznia 43	A 291
80	Chmielnik	Chmielnik	budynek mieszkalny przy ul. Szydłowieckiej 10	A 292
81	Chmielnik	Chmielnik	dawny hotel (obecnie budynek mieszkalny) przy ul. Szydłowieckiej 27/29	A 293
82	Chmielnik	Chmielnik	kamienica przy ul. Wolności 8	A 294
83	Chmielnik	Lubania	teren parku	A 295
84	Chmielnik	Łagiewniki	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO	A 296
84a	Chmielnik	Łagiewniki	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO: 1) spichlerz dworski	A 296
84b	Chmielnik	Łagiewniki	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO: 2) park	A 296
85	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 297
85a	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny (obecnie filialny) pw. Św. Stanisława bpa	A 297
85b	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) otoczenie kościoła na cmentarzu parafialnym w granicach biegnących od północy i wschodu w odległości 5 m od murów kościoła (do podstawy skarpy), od południa i zachodu w odległości 4 m od murów kościoła - zgodnie z załącznikiem graficznym.	A 297
86	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KLASZTORU OO BERNARDYNÓW	A 298
86a	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KLASZTORU OO BERNARDYNÓW: 1) kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP (obecnie Pańskiego)	A 298
86b	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KLASZTORU OO BERNARDYNÓW: 2) kaplica loretańska	A 298
86c	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KLASZTORU OO BERNARDYNÓW: 3) dawny klasztor OO Bernardynów (obecnie Karmelitów Bosych)	A 298
86d	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ KLASZTORU OO BERNARDYNÓW: 4) dwie bramy wjazdowe	A 298
87	Chmielnik	Sędziejowice	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 299
87a	Chmielnik	Sędziejowice	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Jakuba Starszego	A 299
87b	Chmielnik	Sędziejowice	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO:	A 299

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
			2) plebania	
88	Chmielnik	Sędziejowice	budynek stacyjny JKD (obecnie Świętokrzyskiej Kolejki Dojazdowej)	A 300
89	Chmielnik	Suliszów	pozostałości dawnego dworu (obecnie budynek mieszkalny)	A 301
90	Chmielnik	Śladków Duży	pałac wraz z parkiem w granicach ogrodzenia	A 302
91	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY	A 303
91a	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY: 1) pawilon północny	A 303
91b	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY: 2) pawilon wschodni	A 303
91c	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY: 3) pawilon południowy	A 303
91d	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY: 4) stajnie	A 303
91e	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY: 5) studnia na dziecińcu	A 303
91f	Chmielnik	Piotrkowice	ZESPÓŁ PAŁACOWY: 6) park w granicach murowanego ogrodzenia	A 303
92	Łagów	Łagów	założenie urbanistyczne miejscowości Łagów	A 405
93	Łagów	Łagów	kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła	A 406
94	Łagów	Łagów	ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALENGO	A 407
94a	Łagów	Łagów	ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALENGO: 1) cmentarz parafialny	A 407
94b	Łagów	Łagów	ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALENGO: 2) kaplica na cmentarzu parafialnym (dawniej: grzebalnym)	A 407
95	Łagów	Płucki	kapliczka przy drodze Łagów-Nowa Słupia	A 408
96	Łagów	Stara Zbelutka	kościół parafialny pw. Św. Doroty	A 409
97	Łagów	Stara Zbelutka	ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALENGO	A 410
97a	Łagów	Stara Zbelutka	ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALENGO: 1) cmentarz parafialny	A 410
97b	Łagów	Stara Zbelutka	ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALENGO: 2) kaplica na cmentarzu parafialnym	A 410
98	Łopuszno	Ewelinów	mogiła powstańców z 1863 r.	A 411
99	Łopuszno	Gnieździska	teren cmentarza I Wojny Światowej	A 412
100	Łopuszno	Jasień	teren cmentarza I Wojny Światowej	A 413
101	Łopuszno	Lasocin	teren parku	A 414
102	Łopuszno	Łopuszno	ZESPÓŁ PODWORSKI	A 415
102a	Łopuszno	Łopuszno	ZESPÓŁ PODWORSKI: 1) pałac	A 415
102b	Łopuszno	Łopuszno	ZESPÓŁ PODWORSKI: 2) brama wjazdowa	A 415
102c	Łopuszno	Łopuszno	ZESPÓŁ PODWORSKI: 3) park	A 415
103	Masłów	Ciekoty	teren parku (obecnie pozostałości parku)	A 416
104	Masłów	Wola Kopcowa	kaplica	A 417
105	Masłów	Domaszowice	kaplica pw. MB. Częstochowskiej wraz z otoczeniem w granicach muru	A 418

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
			w Domaszowicach (dawniej: Domaszewice-Stara Wieś)	
106	Miedziana Góra	Bobrza	POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO	A 419
106a	Miedziana Góra	Bobrza	POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 1) teren dawnego zakładu	A 419
106b	Miedziana Góra	Bobrza	POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 2) ruiny dawnej węgielni i przygotowania wsadu	A 419
106c	Miedziana Góra	Bobrza	POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 3) dom zwiadowcy	A 419
106d	Miedziana Góra	Bobrza	POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 4) mur oporowy	A 419
106e	Miedziana Góra	Bobrza	POZOSTAŁOŚCI ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 5) układ wodny	A 419
107	Miedziana Góra	Ćmińsk	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 420
107a	Miedziana Góra	Ćmińsk	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Trójcy	A 420
107b	Miedziana Góra	Ćmińsk	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) plebania	A 420
108	Miedziana Góra	Ćmińsk	teren cmentarza parafialnego	A 421
109	Miedziana Góra	Kostomłoty Pierwsze	kaplica pw. Przemienienia Pańskiego wraz z otoczeniem w granicach ogrodzenia cmentarza przy kaplicy	A 422
110	Miedziana Góra	Miedziana Góra	kaplica pw. Św. Barbary	A 423
111	Mniów	Grzymałków	teren cmentarza parafialnego	A 424
112	Mniów	Mniów	kościół parafialny pw. Św. Stanisława b. m.	A 425
113	Mniów	Mniów	teren cmentarza parafialnego	A 426
114	Mniów	Wólka Kłucka	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	A 427
114a	Mniów	Wólka Kłucka	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY: 1) dwór (obecnie ruina)	A 427
114b	Mniów	Wólka Kłucka	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY: 2) park	A 427
114c	Mniów	Wólka Kłucka	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY: 3) spichlerz	A 427
115	Morawica	Brzeziny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 428
115a	Morawica	Brzeziny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny	A 428
115b	Morawica	Brzeziny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) cmentarz przykościelny	A 428
115c	Morawica	Brzeziny	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) dawna plebania	A 428
116	Morawica	Brzeziny	teren cmentarza parafialnego starego	A 429
117	Morawica	Brzeziny	teren cmentarza parafialnego	A 430
118	Morawica	Drochów Dolny	ZESPÓŁ DWORSKI	A 432
118a	Morawica	Drochów Dolny	ZESPÓŁ DWORSKI: 1) dwór (obecnie w ruinie)	A 432

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
118b	Morawica	Drochów Dolny	ZESPÓŁ DWORSKI: 2) park ze stawem	A 432
119	Morawica	Lisów	kościół parafialny pw. Św. Mikołaja	A 433
120	Morawica	Morawica	kaplica (obecnie w trwałej ruinie)	A 434
121	Morawica	Morawica	teren parku	A 435
122	Nowa Słupia	Jeleniów	teren parku	A 436
123	Nowa Słupia	Nowa Słupia	kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca	A 437
124	Nowa Słupia	Nowa Słupia	budynek dawnej szkoły benedyktyńskiej	A 438
125	Nowa Słupia	Stara Słupia	ZESPÓŁ DWORSKI	A 439
125a	Nowa Słupia	Stara Słupia	ZESPÓŁ DWORSKI: 1) dwór w Starej Słupi (dawniej: Słupia Stara)	A 439
125b	Nowa Słupia	Stara Słupia	ZESPÓŁ DWORSKI: 2) park	A 439
126	Nowa Słupia	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW ŚW. KRZYŻ	A 440
126a	Nowa Słupia	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW ŚW. KRZYŻ: 1) kościół pw. Św. Trójcy	A 440
126b	Nowa Słupia	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW ŚW. KRZYŻ: 2) klasztor	A 440
126c	Nowa Słupia	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW ŚW. KRZYŻ: 3) dzwonnica	A 440
126d	Nowa Słupia	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW ŚW. KRZYŻ: 4) brama wschodnia	A 440
126e	Nowa Słupia	Święty Krzyż	ZESPÓŁ KLASZTORNY BENEDYKTYNÓW ŚW. KRZYŻ: 5) teren wzgórza	A 440
127	Piekoszów	Piekoszów	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP	A 441
128	Piekoszów	Piekoszów	teren cmentarza parafialnego	A 442
129	Piekoszów	Piekoszów	RUINA PAŁACU WRAZ Z OTOCZENIEM:	A 443
129a	Piekoszów	Piekoszów	RUINA PAŁACU WRAZ Z OTOCZENIEM: 1) pałac (obecnie ruina)	A 443
129b	Piekoszów	Piekoszów	RUINA PAŁACU WRAZ Z OTOCZENIEM: 2) teren w promieniu 100 m od zewnętrznych murów budowli	A 443
130	Pierzchnica	Drugnia	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 444
130a	Pierzchnica	Drugnia	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca	A 444
130b	Pierzchnica	Drugnia	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) Dzwonnica	A 444
130c	Pierzchnica	Drugnia	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) cmentarz przykościelny z drzewostanem i ogrodzeniem	A 444
131	Pierzchnica	Drugnia	kapliczka przydrożna z rzeźbą Św. Jana Nepomucena przy drodze do miejscowości Potok	A 445
132	Pierzchnica	Maleszowa	ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY	A 446

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
132a	Pierzchnica	Maleszowa	ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY: 1) pozostałości zamku na wyspie wraz ze stawem	A 446
132b	Pierzchnica	Maleszowa	ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY: 2) dwór	A 446
132c	Pierzchnica	Maleszowa	ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY: 3) stajnia z wozownią	A 446
132d	Pierzchnica	Maleszowa	ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY: 4) lamus (spichlerz)	A 446
132e	Pierzchnica	Maleszowa	ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY: 5) pozostałości założenia parkowo-ogrodowego	A 446
133	Pierzchnica	Pierzchnica	układ przestrzenny miejscowości	A 447
134	Pierzchnica	Pierzchnica	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 448
134a	Pierzchnica	Pierzchnica	1) kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty	A 448
134b	Pierzchnica	Pierzchnica	2) dzwonnica	A 448
134c	Pierzchnica	Pierzchnica	3) plebania	A 448
134d	Pierzchnica	Pierzchnica	4) cmentarz przykościelny z ogrodzeniem	A 448
134e	Pierzchnica	Pierzchnica	5) cmentarz grzebalny z ogrodzeniem	A 448
134f	Pierzchnica	Pierzchnica	6) zieleń	A 448
135	Chęciny	Chęciny	otoczenie zabytku - teren południowego przedpoła historycznego układu urbanistyczno-krajobrazowego Chęcin z ruinami średniowiecznego zamku	A 449
136	Miedziana Góra	Tumlin	kaplica pw. Przemienienia Pańskiego na Górze Grodowej usytuowanej na zachód od miejscowości Tumlin Węgle	A 450
137	Raków	Bardo	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 451
137a	Raków	Bardo	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP	A 451
137b	Raków	Bardo	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) cmentarz przykościelny	A 451
138	Raków	Drogowle	kościół filialny pw. Św. Andrzeja	A 452
139	Raków	Raków	układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej z reliktnami architektury sakralnej i mieszczańskiej innowierców (Braci Polskich) z 2 poł. XVI - 1 poł. XVII w oraz XIX/XX w.;	A 453
140	Raków	Raków	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 454
140a	Raków	Raków	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. trójcy	A 454
140b	Raków	Raków	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica	A 454
140c	Raków	Raków	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 3) dawna plebania	A 454
141	Raków	Raków	kościół filialny pw. Św. Anny	A 455
142	Raków	Raków	budynek Wójtostwa przy ul. Sienkiewicza 9	A 456
143	Raków	Raków	pozostałości zamku obronnego wraz z fosą	A 457
144	Raków	Rembów	ZESPÓŁ DWORSKI: 1) dwór	A 458
F	Raków	Szumsko	kościół parafialny pw. Św. Stanisława Bpa	A 459
146	Nowiny	Nowiny	teren parku	A 460
147	Strawczyn	Chełmce	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 461
147a	Strawczyn	Chełmce	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Św. Marii Magdaleny	A 461

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
147b	Strawczyn	Chelmcze	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) teren przykościelny w granicach ogrodzenia	A 461
148	Strawczyn	Chelmcze	teren cmentarza parafialnego	A 462
149	Strawczyn	Chelmcze	dawny zbór ariański	A 463
150	Strawczyn	Kuźniaki	ZESPÓŁ ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO	A 464
150a	Strawczyn	Kuźniaki	ZESPÓŁ ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 1) ruiny wielkiego pieca	A 464
150b	Strawczyn	Kuźniaki	ZESPÓŁ ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 2) teren zakładu wielkopieczowego usytuowany pomiędzy fragmentem ciekłu Wiernj Rzeki od zachodu, drogą gminna Kielce-Mniów od wschodu, droga do Dobrzeszowa od północy i wylotem dawnego kanału roboczego ze skarpą od południa	A 464
150c	Strawczyn	Kuźniaki	ZESPÓŁ ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 3) dawny przelew	A 464
150d	Strawczyn	Kuźniaki	ZESPÓŁ ZAKŁADU WIELKOPIECOWEGO: 4) upust na drodze do Dobrzeszowa	A 464
151	Strawczyn	Oblęgorek	ZESPÓŁ PAŁACYKU H. SIENKIEWICZA	A 465
151a	Strawczyn	Oblęgorek	ZESPÓŁ PAŁACYKU H. SIENKIEWICZA: 1) pałacyk H. Sienkiewicza	A 465
151b	Strawczyn	Oblęgorek	ZESPÓŁ PAŁACYKU H. SIENKIEWICZA: 2) park	A 465
151c	Strawczyn	Oblęgorek	ZESPÓŁ PAŁACYKU H. SIENKIEWICZA: 3) aleja lipowa prowadząca do parku	A 465
152	Strawczyn	Strawczyn	kościół parafialny	A 467
153	Zagnańsk	Zagnańsk	kapliczka przydrożna, Janaszów 10	A 468
154	Zagnańsk	Samsonów	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU ZAKŁADU PRZEMYSŁOWEGO	A 469
154a	Zagnańsk	Samsonów	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU ZAKŁADU PRZEMYSŁOWEGO: 1) ruina Huty Józefa	A 469
154b	Zagnańsk	Samsonów	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU ZAKŁADU PRZEMYSŁOWEGO: 2) ruina węgielni	A 469
154c	Zagnańsk	Samsonów	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU ZAKŁADU PRZEMYSŁOWEGO: 3) ruina budynku o nieustalonym przeznaczeniu	A 469
155	Zagnańsk	Samsonów	dawny zajazd	A 470
156	Zagnańsk	Samsonów	budynek mieszkalny nr 34	A 471
157	Zagnańsk	Samsonów	dom zawiadowcy huty	A 472
158	Zagnańsk	Samsonów - Ciągłe	kapliczka przydrożna pw. Św. Jana Nepomucena	A 473
159	Zagnańsk	Samsonów - Ciągłe	ruina "Skarbczyka" przy nr 5	A 474
160	Zagnańsk	Tumlin	kościół parafialny	A 475
161	Zagnańsk	Tumlin	teren cmentarza parafialnego	A 476
162	Zagnańsk	Zagnańsk	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 477
162a	Zagnańsk	Zagnańsk	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) Kościół parafialny pw. Św. Rozalii i Marcina	A 477
162b	Zagnańsk	Zagnańsk	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica przy kościele parafialnym	A 477
163	Zagnańsk	Zagnańsk	teren cmentarza parafialnego	A 478

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

Lp.	Gmina	Miejscowość /adres	Obiekt	Nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków
164	Łagów	Łagów	POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU POFABRYCZNEGO: 2) budynki fabryczne (obecnie w ruinie)	A 838
165	Łagów	Łagów	dom, ul. Rynek 45 (dawniej nr 52)	A 842
166	Daleszyce	Daleszyce	domy drewniane przy ul. Głowackiego	A 874
167	Bodzentyn	Bodzentyn	zespół miejskiej zabudowy drewnianej	A 923
168	Strawczyn	Promnik	ZESPÓŁ DWORSKI	A 924
168a	Strawczyn	Promnik	ZESPÓŁ DWORSKI: 1) dwór	A 924
168b	Strawczyn	Promnik	ZESPÓŁ DWORSKI: 2) park	A 924
169	Górno	Krajno	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	A 936
169a	Górno	Krajno	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 1) kościół parafialny pw. Chrystusa Króla	A 936
169b	Górno	Krajno	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO: 2) dzwonnica; z terenem pod w/w budynkami i w granicach ogrodzenia placu przykościelnego i schodów na ten plac	A 936

Wykaz zabytków archeologicznych

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Data i numer wpisu do Rejestru Zabytków
1	Bieliny	Makoszyn	rezerwat archeologiczno-przyrodniczy GÓRA ZAMCZYSKO w Widelkach	3 z 21.08.1986 C.41
2	Bodzentyn	Bodzentyn	stare miasto, zamek biskupi w granicach gotyckiej linii murów miejskich wraz z przyległymi elementami gotyckiej zabudowy miasta, kościół Św. Ducha	270 z 30.06.1988
3	Chęciny	Chęciny	teren zamku królewskiego odnowienie i rozszerzenie archeolog.	(100 z 9.03.1932 oraz 265 z 15.02.1967 - nieruch) 13/264 z 06.01.1988
4	Chęciny	Chęciny	rezerwat archeologiczno-przyrodniczy „Jaskinia Raj”	482 z 08.05.1967 i 482 z 01.09.1986; C.2
5	Chmielnik	Chmielnik	stanowisko nr 1, osada młodszej epoki kamienia	591 z 07.03.1972
6	Chmielnik	Chmielnik	stanowisko nr 2, osada z okr. wpływów rzymskich i wcz. średniowiecza	583 z 07.03.1972
7	Chmielnik	Chmielnik	stanowisko nr 3, cmentarzysko lub osada z okresu wpływów rzymskich	582 z 07.03.1972

Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Kieleckiego na lata 2021-2024

8	Dobrzyszów (Góra Dobrzyszowska),	Łopuszno	ośrodek kultu pogańskiego (cała góra)	956 z 07.07.1977
9	Tumlin	Miedziana Góra	rezerwat archeologiczno-geologiczny GÓRA GRODOWA	4 z 21.08.1986 C.36